Контрольный экземпляр

ТАХАН—КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРЦА ДЕЗДЕРГДА ВАЙ ЦIЕЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 4 МАЙ, 1985 ШУ. ● № 54 (7089). ● Мах 3 кеп.

МИЛЛИОНИЙ ТРИБУНА

ВАЙ МЕХКА традици а хинна дIаэттад хIара шера 5 мае кепайоазон Ди дезделга. Ерригача советски прессага хьажара цIей санна чакхдоал из массе а моттигашка, хIана аьлча большевистски журналистика ленински кодексагIа дахаш вай кепайоазув доландаь. Партел, халкъал, коллективность, демократизм — иштта я советски кепайоазон керттера принципаш. В. И. Ленина дешаца аьлча кулгалдеш а хадданза яздеш а волча пхе литератора, журналиста пхи бIаьи пхя эзари автораш — дуккхача тайп - тайпарча къахьегаш болча нахах хьабаьнна литератораш боацараш кхоачаш хила деза партийни газета. Цудухьа кепайоазон Ди алхха профессиональни цIей хинна Iац, из да иштта пресса дуккха эзараш нах чубоагIача актива а миллионаш болча газеташ, журналаш, книжкаш дешарий а цIей.

Коммунистически парте хадданза йоакхо ю кепайоазон, хIаьта из бахьан долаш Iалаьмате боккха низ хинна, советски наьха духовни вахарцара дIакъаста йиш йоаца дакъа хинна дIаэттад из. Мехка бахача нахал дикка дукхагIа я цкъа арадоалача вай газетийн журналийн тираж. ХIанз Советски Союзе арадувл бархI эзар совгIа газет, 181 миллион тираж а йолаш. Иштта арадувл пхи эзар совгIа журналаши журналий тайпара кхыйола периодически изданеши, 200 миллион экземпляр тираж а йолаш. Газеташи журналаши арадувл вай мехка дахача 55 халкъий меттала, цу даькъе Сийлахь-йоккха Социалистически Революци хилалехьа шоай йоазув доацаш хиннача 18 халкъа меттала а. Советски Союзе вахача хIара бIаь сага 66 экземпляр кхоачаш дукха да газеташ. ХIара шера вайцига арахец 80 эзар книжкеи брошюреи, цар юкъара тираж 2 миллиард совгIа экземпляр я.

Советски кепайоазон цхьан мугIаре а йолаш хьайоагIа вай республика периодически изданеш — 4 республикански, 14 городскойи районийи, хIаьта иштта дукха тиражаш йола а газеташ, «Орген» «Лоаман Iуйрен» яха литературни альманахаш. Цу изданешка болх беш я журналистий йоккха отряд, республике бахача наха цар дIадовзийт парте бакъдола дош.

Дерригача советски кепайоазоно а санна вай республика периодически изданеша тахан шоай теркама юкъмоттиге лоаттаду КПСС Центральни Комитета апрельски (1985 ш.) Пленуме белгалгалдаьха, парте XXVII съезда накъадолхача хана мохк сихха экономически дегIабоалабара, кердача технологически системашка, пайданегIа йолча кердача техникага довлара, продукце дикал массе оагIорахьара лакхъяра, Кхачан программа кхоачашъяра, наха эша товараш дукхагIа арахецара партийни, советски, боахама органаш, берригa къахьегамхой оарцагIбахара, Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара накъадахара дешаш.

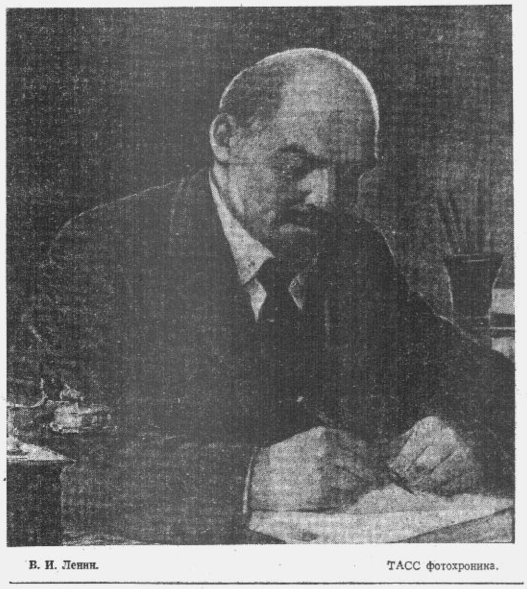
Партеи правительстван решенеш толаме кхоачашъеча партийни, советски, боахама органашта, къахьегамхошта дикагIа новкъостал де гIерташ, вахара, тайп тайпара оагIош чулоацаш дола лоархIаме бехктокхаме декхараш республика кхыча газеташца цхьана кхоачашду «Сердало» газето а. Тахан газета керттера ярех темаш я пятилетка чакхйоалача шера а бIарччача пятилетка а заданеш толаме кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда яха ма йоаггIара накъаяхара къахьегама коллективашта юкъе яьржа социалистически яхь шерра дIахьокхар, парте решенеш наха дикагIа дIайовзийтар, къахьегамхо хоаставар, советски саг коммунистически уйла йолаш хьалкхевар. Газето хадданза кепастт материалаш укх рубрикашта кIал: «Мишта кхоачашду декхараш», «Хьалхалаттарий опыт— массанена», «Болхлочун уйлаш», «Вай — производства дай», «Партийни вахар: балха стиль», «Кхольча материалий чотагIа», «Кхачан программа кхоачашъеш», «Яхьа дневник», «Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара накъадолхаш», «Бригадни форма: опыти проблемаши», кхыяраш. Халкъий доттагIалах, советски патриотизмахи социалистически интернационализмахи, коммунистически хьисапе наха кхетам баларах йолча материалаша а йоккха моттиг дIалоац газета оагIош тIа. Цунца цхьана газето хадданза гIеркъовсам лоаттабу шоаш данза дар даьд ала гIертаршца, къоалаш дераща, халкъа рузкъана доал ца дераща, тIадилла гIулакх лерттIа кхоачаддеш боацараща, паччахьалкхен дисциплина телхаераща, спекулянташца, тунеядцаща, гучадоах балха тIа нийсдолийта гIалаташ, кхоачамбоацараш.

Кепайоазон болхлоша даим бувзам лоаттабу къахьегама коллективащца, болхлойи юрташкарчеи корреспонденташца. Вай республике шин эзар гаргга болхлой, колхозхой, гIулакхера нах ба газеташка, телевидене, радио яздеш, кхы а дуккхагIа ба уж пенгазетий редколлегешка хержа. Алхха производстверча гIулакхех хоамбаь е газета оагIо тIа моллагIа проблема оттаяь Iац уж. Цар газета новкъостал ду цун керттера ярех йола функци — коллективни организатора функци кхоачашъе.

КПСС Центральни Комитета мартовски а апрельски а (1985 ш.) Пленумий решенеша советски нах тIахьех хьалхашка латта декхараш кхоачашдара чIоаггIа оарцагIбовла, ерригача балха участкашка дисциплина чIоагIа лелае, тIадиллача гIулакха бехктокхаме хила. Доккхий толамаш дахара а вай Даьхе дIахо тоаяра а йола лард я гIулакхах дика кхеташ, цIена, низ кхо ца беш хьега къа. Иштта къахьегараш белгалбе, хьаллаца, цар гIулакхаш дикагIа дIадовзийта декхарийла да газет. цун коллективаш.

ЧIоаггIа хьинар айдаь хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш ба Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой. Доккхий гIулакхаш карагIдувл хьалхалаттача коллективашта, цхьабакъда, кIезига дац республика халкъа боахам дегIабоалабара де дезараш а. Цу даькъе партийни комитеташта, берригача къахьегамхошта новкъостал де декхарийла да кепайоазув, цун творчески коллективаш, авторски актив.

Кхоана—кепайоазон Ди



В. И. Ленин. ТАСС фотохроника.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

ИЮНЬ БЕТТА ЧОТАГIА

— ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка цхьаккха шу дIадахийтадац Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7 чуйоагIача Арютюнянц Арам керте латтача гIишлонхой комплексни бригадо ше тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачаш ца деш. Балха ха зехьа йоаяр, къахьегамеи производственни дисциплина телхаяр, брак а яь гIишлон балхаш юха де дезаш хилар санна дола гIулакхаш цIеиденна дIадаьннад бригадера. Соахка Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар бригадо. Пятилетка тIеххьарча шера пхе бетта задани хапал хьалха кхоачашйир цар. Укх деношка уж къахьегаш ба июнь бетта чотагIа.

— Мишта вIаштIехьдоалшун иштта дог гIоздоаха-толамаш даха?—аьнна, даьча хаттара жоп а луш бригадира аьлар: — Тха коллективе къахьегаш бараш дуккхача хана денз болх беш а йоккха опыт йолаш а гIишлонхой ба. Царех цхьаккха вац йиъагIчул чухьанахьа разряд йолаш, бригаде къахьегаш мел бараш шоай балхах тIехдика кхеташ бола гIишлонхой ба. Царех хIаравар массехк гIишлонхочун професси йолаш ва. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт цхьан ханна, моллагIа объект хьалъечара, деррига балхаш кхоачашде.

Къахьегама процессий карташ шерра балха юкъедоаладарах хIара балха моттигера гIишлонхой къахьегам дуккха дикагIа вIаштIехьбаккха таро хиннай, дикагIа да кхоачашдеш дола гIишлон балхаш.

Болхлой професси лакха хиларах тийша да къахьегама овсарле лакхъялар а. Кхоитта саг ва коллективе кагирхой хьехамча волаш. Цар гIо ду шоай новкъосташта смежни профессеш караерзае.

Керттерча бригадерча звеноша, бригадаша доккхий социалистически декхараш тIа а ийца къахьег «Болхлой эстафета, кхом баран хьурмат дараи тIехьа шерра дакъа лаца» яхача девизах. Цудухьа цхьаккха бутт дIабахийтац цар йоагIачул дукхагIа материальни ресурсаш, гIишлон материалаш кхо ца еш. Из дуккхача даькъе тийша ца кхоачашдеча гIишлон балхий дикал лакхъяреи бухсоццаш балхах хьахулаш дар дикагIа хилийтареи даькъера хIара гIишлонхочун бехктокхам айбарах.

Хьинаре къахьегарал совгIа бригада членаша дизза дакъа лоац юкъарча балха тIа а. Царех цаI ва М. Эгиев. Пенгазета редактор хиларал совгIа, кхерамзлен техника общественни инспектора декхараш а дина кхоачашдеш ва из.

КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара шоаш хьалха тIанйца хиннача социалистически декхарашка цIаькха хьажа а хьежа, дикка доккхагIа дола декхараш тIаийцад бригада гIишлонхоша. Шоай декхараш тIехкхоачашдергхиларах дог тийша ба уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Хьинаре къа а хьегаш, дикача производственни хьокхамашца ЦхьоалагIча майна накъабаьхкаб «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода болхлой. Цхьаккха бутт дIабахийтац цар шоаш тIаийца декхараш дикка тIехкхоачаш ца деш. Укх шера хIанзлехьа планал совгIа цар маьхала яьккхай ткъаь эзар сомал тIех йола продукци, арахийцай 19 эзар сома маьха нормативно-цIена продукци.

Паччахьалкхенна пайда баьб. Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра парте енна задани шозза тIехкхоачашъяьй. Арахецача продукцега дIабода мах а лаьрхIа хинначул дуккха лохагIа ба.

Шоай къахьегами социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьа а яьккха, хьинар кхо ца деш къахьегача ворхI бригада коллективо хIанзлехьа рапорт деннад цхьайтталагIча пятилетка задани кхоачашъярах. Царех я Алехин Анатолий Семеновичa токарий бригада. Беседин Алексей Николаевич керте латтача штамповщикий, Ступников Александр Алексеевичa кулгалдеча слесарий - сборщикий коллективаш. Цар хIара сменагIа нормаш кхоачашъю 150—160 процент. Белгалдаккха дезаш да, овсаре къахьегарал совгIа шоаш хьаеш йола продукци цар дикеи тIехдикеи мара ца хулийтилга.

КОТАЛОН ДЕН СИЙНА

Хьинар шолхадаьккха

Мехка, республике дIадоладу моллагIа керда гIулакх районе эгтара хьалха хьаллоацаш, ше инициатор йолаш хьайоагIа ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача назрановски завода коллектив. Цо лаьрхIад тахан чIоагIа къахьегама овсарле лакхъяь къахьега. Цу хьакъехьа шийгара хьокхам гойташ ба Чахкиев Яхьъяс кулгалдеча инструментальни цехера болхлой. Коталон Денна хетаяь лоаттаяьча къахьегама вахташка даим хьалхара моттигаш йоахаш хьабаьхкаб СССР Лакхехьарча Совета депутат, ленински комсомола лауреат слесарь Халгуев ТIахIир, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат лекальщик Котиев Ахьмад, комсомольско - кагирхой бригада кулгалхо Инаркиев Мустафа, дуккха кхыбараш. ХIаьта тахан а шоаш кийчъяь дIалу продукци тIехдика хулийтаргйолаш ба уж.

Субботнике арабаьннаб заводера берригa хIана бац аьнна бола нах — 1115 саг. Цар кийчъергья 35 эзар сома маьха продукци. Машара фонде 1,5 эзар сом дIадала чIоагIо яьй коллективо.

4 мае 23 эзар совгIа тайп-тайпара издели хьае дагахьа Iурре а денз шоай болх дIаболабу трикотажни фабрика хIамаш тегараша а. Из декхар Iалашдеш я шоай массазарча балха моттигашка къахьегаш йола ийс бIаь совгIа кхалсаг. Ачалкхерчен Жайрахарчен филиалий болхлоша дош деннад къахьегама овсарле 180 процент лакха хулга Iалашдеш ер ди чакхдоаккхаргда, аьнна.

Мельзавода коллективо субботник долча дийнахьа 120 тонн сортови хьоар арахеца лаьрхIад. Машара фонде дIалургда цар 300 сом.

Цу тайппара хьинар совдоахаш къахьегаргда субботнике района кхыча предприятей, организацей коллективаша а.

А. БЕКОВ.

ЦхьоагIонца арабаьннаб

Коталон 40 шу дизара хетадаьча субботнике къахьега арабаьннаб «Автоспецоборудоване» яхача Грозненски опытно - экспериментальни завода берригa болхлой. Къахьегама цIей дIадоладалале лоаца митинг хилар предприяте коа. Гулбеннараша тIем тIа байнарий сийна йист ца хулаш минут яьккхар. Цул тIехьагIа митинге къамаьл дир дикагIа йолча комплексни бригада кулгалхочо В. Лосинова. Цо гулбеннараш тIахьийхар кхыча деношкарчул овсарегIа къахьегара, хIаьта ший бригадерча наьха цIерагIа дош делар тахан шиъ балха норма кхоачашъе.

БархI эзар сома маьха продукци арахецаргья заводчанаша тахан. Цу ахчах 2 эзар сом Машара фонде дIачулургда.

Заводоуправлене болхлой предприяте коара гIашлой наькъаш тоадеш, бытовкашта басараш хьокхаш, цхьалхо еш ба.

Р. ХАЙРУЛИН, «Автоспецоборудоване» яхача опытно - экспериментальни завода токарь.

Арахецаргъя дукха продукци

Ерригсоюзни коммунистически субботника Iалаьмате лина кийчо ль, барт-цхьоагIо йолаш арабаьлар 4 мае Малгобекски районерча промышленноста, транспорта, юрта боахама, гIишлон организацей, халкъа боахама кхыча доакъой болхлой, инженерно-технически болхлой, ахархой, гIулакхера нах.

Къахьегама цIей долча дийнахьа болх беш ва районера 23880 саг. царех 17080 гаргга бараш массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш ба. Царех пусковой гIишлош хьалъеча болх беш ва 360 гаргга саг, юрта боахама кхашка, фермашка — 12620, предприятешка, тайп-тайпарча учрежденешка, организацешка лостам беш ва 6820 совгIа саг. Кхо предприяти, 250 болхло ва кхоьнча бийдала, электроэнерге, материалий чотагIа хьинар айденна къахьегаш.

Промышленни предприятешка къахьегаш бараша арахецаргья 17,5 эзар сома маьха тайп - тайпара продукци, гIишлонхоша кхоачашдергда цхьайтта эзар сома маьха гIишлон - монтажни балхаш, хIаьта ахархоша 500 гектара тIа дIаюргья бIаьстан юххье юш йола культураш. Районерча боахамашка, предприятешка, учрежденешка лостам беш хиннараша кхы мел дола балхаш дарал совгIа хьагул а даь дIалургда 30 тоннал чухьнахьа доацаш дола тиша аьшк.

Шоай хьинар кхо ца деш, 4-ча мае къахьегаш хиннача болхлоша цхьайтталагIча пятилетка фонда юкъехьоргда шоаш цу дийнахьа даьккха 10200 сом алапи.

З. МАМИЛОВ, КПСС Малгобекски горкома промышленностеи транспортеи отдела заведующи.

Кходаьчун чотагIа

Кхо эзар совгIа саг араваьннав Коталон сийна долча субботнике дакъа лаца Нохч - ГIалгIай производственно текстильно - галантерейни объединене.

Царех ши эзари бархI бIаьи саг шоай массазарча балха моттигашка къахьега дIаэттав, хIаьта юхебисараш коа лостам беш, гаьнаш дIайогIаш, кIир тохаш, тиша аьшк гулдеш ба.

ЛоархIам болаш да тахан мел дергдола балхаш кхояьча материалий, электроэнерге чотагIа дергхилар.

Объединене къахьегамхоша арахецаргья 35 эзар сома маьха продукци, хIаьта цу ахчах Машара фонде дIачулургда 2,5 эзар сом.

Кхыча деношкарчул хьинар совдаьккха, шиша балха норма кхоачашье лаьрхIад предприяте дикагIа болча хIамаш тегараша. Царех ба А. Мархиева, З. Сайпулаева, М. Тазуева. Цу наха масарел а хьалхагIа кхоачашьяьй цхьайтталагIча пятилетка планаш а.

И. ЭЛЬДЕРХАНОВА, ПТГО керттера инженер.

ГIишлонхой дош

Дегаш гIоздаьнна, кхыча деношкарчул хьинaрегIа къахьега чIоагIо яь арабаьннаб тахан Ерригсоюзни коммунистически субботнике «Грозтрубопроводстрой» яхача тха треста болхлой, специалисташ, гIулакхера нах. Коталон 40 шу дизара цIейна накъадоагIаш тIаийца хинна доккхий социалистически декхараш дизза кхоачашдаь хиларах рапорт деннад коллективо.

29-ча апреле тха треста гIишлонхоша кхоачашъяьй цхьайтталагIча пятилетка диъ шерен ах шерен план, хIаьта тхоай низаща гIишлош хьалъяра балхаш август бетта чотагIа деш да тхо.

Уж толамаш даха тха аьттув баьннаб къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа. Боккха мах баьб тха хьинареча къахьегама. Ерригсоюзни социалистически яхье котдаьннаргаш а лаьрхIа, тхона хьожаяьй Миннефтегазстрой карара кара тела ЦIе байракх.

Таханарча коммунистически субботниках кердача тароний, хьинареча къахьегама, тIехдикача производственни хьокхамий ди дергда вай, йоах тха гIишлонхоша.

Треста дукхагIболча болхлоша къахьег тахан 44 квартира йола цIаи торгови центри хьалъеча. Уж объекташ ханал хьалха эксплуатаце дIаяла лаьрхIа да тхо. Субботнике дакъа лоацаш хургволча хIаране дош деннад ден нормаш дикка тIехкхоачашъе.

М. ОЗДОЕВА, «Грозтрубопроводстрой» треста ПТО инженер.

Цхьалхо еш а сакъердийташ а

В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa болхлоша цхьалхо ергъя коа-карта, парке, тоаергъя дукха ха йоаццаш, Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш тIема ветеранаша 40 дийхк дIаегIа аллея, гаьнашта кIир тохаргья, зизаш дIадогIаргда. Субботнике дакъа лоацаш хинначарна хьокхаргда Ян Татьяна пьесах оттадаь «Сакъердамеча чкъордах дола баллада» яха спектакль. Цул совгIа, Дворецa берригача болхлоша тахан болх беш даькхха алапи дIалургда Машара фонде.

Сунженски улица тIа цхьалхо еш, гаьнаш дIаюш, аудиторешка цIено а ремонт а еш къахьегаргда республикански культпросветучилища студенташа.

Субботнике дакъа лоацаш хиннача къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдергда искусства учрежденеша. Иштта, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне коллективаш хургья тайп-тайпарча моттигашка концерташ гойташ. Мазаев Iалве кулгалдеш йолча лекторе' концерт лургда АТХ-5 шоферашта. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артиста Эдисултанов ШитIас кулгалдеш йолча «Сакъердаме сахьат» яхача бригада концертага хьожаш хургба Лермонтова цIерагIча юртара ахархой. Махкеты гIоргба «Зама» яхача ансамбла артисташ, «Илли» яхача фолькгруппа кхоллам бовзаргба Аргунерча аьшкабетонни изделеш ечa завода болхлошта.

А. БЕК.



В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе эггара къаьнагIчарех я № 5 — 6 йола установка. ХIара шера дог гIоздоаха толамаш а доахаш, ше лелаеш йола коммунистически къахьегама коллектив яха цIи хадданза чIоагIьеш хьайоагIа из, къона кадраш кхею пхьоале а хинна дIаэттай технологий балха тIа. Цига эггара дикагIа вола хьехамча лоархIаш ва къахьегама ветеран, СССР Лакхехьарча Совета депутат, вокххагIвола оператор Ведерников Николай Иванович. Цо ший опыт дIа а луш хьалкхебаь говзанчаш итташ ба заводе. Дог раьза долаш дIайовзийт цо ший опыт къонача оператора Шеховцева Ольгайна.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) вокххагIвола оператор Н. Ведерникови О. Шеховцеваи.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНА КЕПАЙОАЗОН ДИ

ТХА КЕРТТЕРЧА КОРРЕСПОНДЕНТАГАРА

Кхоана советски наха деэду кепайоазон Ди. Владимир Ильич Ленина белгал ма даккхара, кулгалдеча а дакм аздела а пхе литератор журналистан ул лува партийни газете кхолла веза къахьегамхошта юкъера хьавьална пхи біаь а пхи эзар а литератури вовца сег.

Уйла йича кІоарга маІан долаш да уж деша. Алхха профессиональни литератораша а журналисташа а хьадаь ца Іеш, газет къахьечаэггара хьинаргІа дакъа лаца деза къахьегамхоша шоаш, яхилга да из. Тіаккха мара хургдац моллагіа газет наьха теркам тІаозаш, царна дукха дезаш а цар лоархІаш е. Тіаккха мара віаштІехьдергдац цун ший кертера декхар — коллективни пропагандиста, агитатора, организатора декхар толамe хкоечаьда. Тіаккха мара могаргдац цунна наха хьалтоалош йола темаш а проблемаш а уттае, уж кьостаяра нийсагІа дола наькъа белгалде.

Ер оагІув кийчъяь тха кертерча корреспонденто - рабселькорыша. Газетацеа цар бузаман укх тІехьара хана кхы а чІоагІденнад, тІа - тІа дукхагІа хул ткога яздеш болаж нах. Кепайоазон Ди алкхалла дувцаш, цу хана массаенна ловца боаккх оаха, хІаьта цар керда материалаш ахиіргга хьежаш а да.



А. ЦЕЧОЕВ, Грозненски ДСК комплексни бригада бригадир, РСФСР заслуженни гІишлохо. Цунна дика йовз тахан республика гІишлонхошта хьалхашха латта проблемаш. Уж дикагІа кьоастаяра наькъаш довзийташ хул цун материалаш. «Болхлочун уйлаш», «Вай — производства дай», яхача рубрикашта кІал кепайийтта цун статьяш белгалде тІаьнца газет дешараша.

Болхлочун уйлаш

ТЕРКАМ БИЗЗА ТІАБОХИЙТАРЕ

лаш участкана 400 эзар сома маьхa эз хиннад хьалхарча квартале.

Укх квартале деррига монтажни балхаш йистдаха дезаш да тхо. Бакъда, тхона ма эшша болх боацандаь хІанз а кхоалагІа дакъа мара даьннадац. Кхыча участкашка дІа-хьа биіхьа ба са бригадера ннех лалхаш бола нах. Юхебисараш а кагмег балхаш деш лел.

Ер шу доладелча гІоне тха участкера Сатуева кулгалду монтажникий бригада хьаде хІама доацаш ягІа. Цун бригадера нах а тхабараш санна кхыча участкашка гІолла далха биіхьа ба. ХІама ца деш нах ца багІийтар дукха кулгалхоша деш да из. Хьожаргда вай малагІа пайда боал ноштта нах дІа-хьа хьажабарах производствена, болхлошта шоашта. Цхьаккха пайда боалаш хІама дац из. ХІама аьлча, монтажника гонзал мел лакха яр аьнна, отделочни болх ма хетта болургбац сагега, лаьрхІа ца бахьтаь ба. Цхьаккха а балха да. Тіаккха тха бригадера нах духхьал монтажни балхаш да ма ІемаІбац.

Тхоай участке долча кхоачамбоацаш лаьца масалаш а доладеш, дІадоладе безам бар са ер къамаьл. ХІанз оаха хьалдеш дола 283 квартира хургІола ца йиллача хана эксплуатаце дІаюргда аьнна, бахьургдац. Хьаба болх боацаш тха комплексни бригаде ягІа бутт гаргга хьа я. ХІанад из иштта? Цунна бехке бараш ДСК-ан механизаце управлени кулгалхой ба. Цар хийнахь тхога хьалац нулевой цикл. КІалхарча лардаш тийша ма дий діахо мел да деза балхаш. Из ший хиннахьа тхога хьа ца яр бахьан до-

Цудухьа производстваена пайда ца барал совгІа, наха материальни чІоагІа зе ду цу кхоачамбоацараша. ХІаьта бригадин хьисапе къахьегаш йола тха коллективна чІоагІа іатхь из.

Эшаш а доагІаш а долча балхашца нах Іалаш ца барах укх шера хьалхарча квартелагІа шоай низвшца гІишлонмонтажни балхаш дера план 87 процент мара кхоачаьштта ДСК-с. Бакъда, тха бригадо-м халла кхоачаьштта из. Цох доалаш мичад гІулакх.

Моллагіа ца хьалдела проектно - сметни документаци оттарца дІадолалу. Объект хьалье эша ахча кьахьожаду, йистеяккха еза ха белгалйоаккх. Цу дакъе нормирощикашеи плановикашеи лоархІам бу хьаьда гІишлонхошта де могаргдолчв, цар низ діахоачаргбола балхашта. Цу хана хьажойт малагІа объект мича хана дІаяла езаш я. ХІаьта тахан оаха дІалахьаяча эггара эсалагІа болх баьб тха бригадо 1984 шера. Хлана? Из иштта нийсденнад дІадаха шера тха кертера делаш дола гІишлон-монтажни балхаш биззача 5 бетта оаха ца даьндаь ба. Кхы цхьаькка а дакъа оаха из объектера объекта нах діахьахьажарах, цІеной лардаш кийча йоаеш дукха моттиггаш хиннай.

Уж кхоачамбоацараш нийслу, тха балха нийсе лоаттадалар беза стам тела безача наьха дисциплина лоха хилларах. Царгара дизза доагіар хьаде хьа деза хьа тахан гаргакхачар. Кулгалхочунгара дІаволлена, мугІаерча болхлочунга кхачалца дисциплинен сакхетами ца хуле, вай лела-

дечох хІама хургдац. Дисциплинех лаьца дика аьлар КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме ше доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. М. С. Горбачева: «...бехкенаш декъе дисциплинаех долча деша лоархІаме оагІув —из да бийдаш, йоагаю хІама. комплектующи хІамаш шоай хеннахьа дикен лоаттаер, багонаш телар, м кх. дІ. Укхаза а да цхьабараша жоп дола а цхьабарашкара хьадаха а деза дола хІамаш...»

Аз ма аллара, са бригадера нах хІанз массехк бутт ба ССМУ-10 отделочни балхаш деш. КІезига алапи ац цар цига. Хьажал, лакха квалификаци йола монтажник кхьі де хІама доацаш отделочника, кхьыметтел грузчика балхаш де дезача кхоаь.

ХІанз са дувца безам бар тхона лоаттаеча гІишлон - материалех. Проектни боарамах йоацаш хул дукхагІча дакъе тхона мел кхьаш йола аьшкбетони плиташ. Цунца цхьана электросваркаца ухаш шоай низвшчигІьеча хана эша металлически пластинаш а йоацеш хул. Тіаккха уж хьа ца эцаш оаха йітта болх боацандаь, цьхийтча брак дІайоаххаш зехьа дукха ха йов. Цудухьа вабен жіовн бе йола езаш хул дукхагІча дакъе монтажникаш.

ЦІенхашта бехк бу оаха Нохч - ГІалгІай гІишлон управленена чуйоагІача диспетчерски отдела. ЦІаккха а заннахьа бетон йітац цо тхона. Геттара а аз болх бу управленени механизмаш. Хіарана ховя мел лоархІаме да гІишло хьальеча, крано лертІа болх бар. Кран ца хилча цхьаккха монтаж а йиш яц. ХІаьта тахан тхона гІулакх деш йолча кранаша боаглагІа лоархІа кранана бозна хокх мара болх бац аьлча, харц хургдац. Цхьашинч сахьата болх бича, еха а ехе сецаш уз. Тіаккха цунна эша оатхал лохаш кранощик хьоьхьаш а балха ди а чанхдоаш. УМС механически службе ший болх цІенхашта бокъалгахьа баккха беза дукха ха я.

Къаьста аз болх бу автокранаша. Из ишта долга гойташ къаьгга месал доаладергдар аз. Укх деношка башенни кран болх ца беш хилархь, оаха кьоастае еннача заявках шиъ автокран яйтар УМС тхона гІо де. ІуйрІйна 10 сахьат дальар уж тхо долча хьа ца кхоачаш. ХІаьта делькъел тІехьагІа 4 сахьат даьча кхы болх а ца беш, шоаш хьа йисттеьнна аьнна діабахар. Кхы цергара ала хІама доацеш, кьувсарах а хІама ца хулаш, миска бой сахна латтар тхо дІайолхача кранашта тІехьахьежаш. ХІаьта мел бетон, пенелаш йнсар хьал ца луш. Духхьал тха балхах, оаха делладечох доаш ца хетагла мара хІама дац УМС службаьа йеладер.

Аз тахан белгалдаькха кхоачамбоацараш цІаьхха. хьахиннадаш, уж дола дукха ха я. ХІаьта берригa теркам тІабахийта беза уж сихагІа дІадахара.

А. ЦЕЧОЕВ.

ЧІоагІа гІадъяхар Фатима республикански самодеятельноста хьажар долаш ше — солиска — шийн школьни новкъосташца цхьана хьалхара моттиг а якъха, шийна 1-ча степена диплом делча.

Конкурса лауреатий выступлени чаккхьалча, ІалаьмаТе чІоагІа дог гІоздаьнна а йолаш чуедар, ше хестарах, шийна зизаш даларах чІоагІа Іеехь хийтта еха хинна йиІнг. ХІаьта хІанз Албакова Фатимайх актриса хиннай. Ставрополье театральни институт чакх а яьккха, из болх беш я Х. Нурадиловх цІерагІча Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен драматически театра гІалгІай труппе. Цун театральни вахара хьакъехьа Албаковайца къамаьл эха хадаш тха штате воацача корреспондента.



С. БРОДСКИЙ, тІема а къахьегама а ветеран. Сийлахь - боккха Даймехка тІом болабеннача хьалхарча дийнахьа денз из чакхбаьлла цун хало лайний цо. Цига цо гойта денал хьахоахьаш я цун наьхІа тІа лепа дукха орденаш медалаш. «Сердало» газетаца С. Бродске хьоашалла тесса пхийтта шу совгІа ха я.

Хьалхара гІа

Интервью

Фатима, алал, маца чІоагІдир Іа хьай вахар театрeца дувза?

— Актриса хургьа аьнна дага а аьнна иадац сона-м. Аз хоза а хеташ, хьалаш доахар, халхаьювлар, спектакла юкъе далхаш лоацар.

Тіаккха, фу дагадеха яхар хьо театральни институте деша?

— Из сона мероделар бахьан дар са дега езаенна йоаккха талант йола актриса Кодзоева Дугархан сона йовзар. Актриса тийша яр са вахара нийсь театре бувзабенна хила безаш хиларах.

— Йиһиг, Іа цІенхашта деша деза, — оалар цо сона. — Халахьа, актрисас беш бола болх хала ба. Амма цо хьега къа чІоагІа эшаш да наха, хІана аьлча, искусства ду царна праз, дегаГІоз.

Дег чу дийшар сона уж дешаш. Аз лаьрхІар Тбилисски театральни института актерски говзала факультете деша яха, 1980 шера йоккхаьча конкурсах чакх а яьнна, студентка хилар сох.

Институте дешаш йолча хана, фу ноанахьа хьинар совдоахаш, ший лакхача сецически говзалца хьона малар?

— Оаха, студенташа чІоагІа сий дора Ш. Руставеле цІерагІча театр творчески коллективна. Цун цхьа спектакль дІалахийтацар оаха гІа хьожаш. Укхаза тхо делха а делхар, делла а делар, чІоагІа рыза хулар актерий ловзара, хІаьта царна тІаргa хила а гІертар. Къаьстта тха теркам тІаоазош вар «Ричард III» яхача спектакле лайза талант йола актер Чиквадзе Ромаз.

Сона хетачох, вай мехка эггара дикагІа долча театрех цаІ да Руставеле цІи йолаш театр, къаьста цар йоакхо еш, кагирхой хьаштдолаш сал гойташ хиннар мала вар!

Маца еннай хьо Х. Нурадиловх цІерагІча театре балха?

— Институт йисттеьккхачул тІехьагІа — 1984 шера, ерригa гІалгІай студи Грозне хьахьожийр. Укхаза, Ленинградски театральни институт яьнхарех дІа а кхийтта, хьаьй оаха гІалгІай труппа.

ЦІаккхачаче доладелар тхо 1984 шера аькхи Москве деша кийчо е. Цига Іалааьмате дика чакхьялар тхоай гастролаш. Герчиковен Прохоновен язьйча «Сай наькъа вода со» яхача пьеса тІа ловзаю аз поручика Вольнова сесага роль.

ГИТИС а яьккха волча кьонача режиссера Гуниев Хьусена кийчъя хІанз «Антигона» яха спектакль. Из оттаю древнегречески драматурга Софокла пьеса кІийлен тІа. «Антигона» яха пьеса язьый французски прогрессивни драматурга Жан Ануйя. Цу спектакла тІа ловзаю аз Антигона йиший — Исмена роль.

ТІехьахьа хетт аз хьога, бий хьа хьо чІоагІга раьза йолаш бола актерашн режиссераши?

— Аз чІоагІа сий деш саг ва тха труппа керттера режиссер, РСФСР паччахьалкхен преме лауреат, НГІАССР заслуженни деятель Хакищев Руслан. Сона хетачох, ІалаьмаТе дика гІулакхаш доахх цунах, ужда из интеллигентни хилар, нахаьа, кьоастача актератца, Іимерза хиларe. Долча бесса аьлча, буртиг буртига тІа буллаш гулъю цо спектакла хореографи а музыка а, наха хьехатаргйолча тийлара тоьллара постановка. Бокъонца волча актера хьоххам ба тхона — кьонача кьонача актрисата НГІАССР а артист Цицкиев Мухьмад. Тхо цецдоах цун хьинаро, таланто, моллагІа бола творчески беш из хилаpo.

С. БРОДСКИЙ.

САРДАЛОВГІАР



С.-М. ЯСУЕВ, Грозненски района «Тепличный» совхоза болхлохо ва. Дег тІара доагІача къамаьлаца дешаьча кьастабу цо ялат, бьцадаргаш хьалхадерзаш. Хьахбикъуной халхадара безам совбаккхара кагирхой тІаьхе.

Кхо шу хьалха веисе яхай из. ХьалагІа лаьрхІар: саІоагІарда-кх, ЦІагІа а шортта ма дий гІулакхаш. Амма дІадегІар Сардаловс чаи торфен субстрата тІа нарсий рассада. Хьалхара хьувкъам чуба массехк ди мара дисадац, амма я кІезига хилнадац тепличница культураште эша гІулакхаш дара де дезараш балхаш. Хетоллагш пийсса ургІа ухаргдолаш тІергІи хьалхдехаш дийзар Тоийта, хьалбовзІана дегІаяра эша веществаш чуувзаш дола сов зизилгаш дІадахьар, «мехкаш» дІатийдар, кулгаца сасар дир. Дийкхьа подкормка яьй, хий дийттад. Укх шера 6 марта чубера Тонийта ший хьалхара хьувкъам. Ший бархІ сотка тІара 13 апреле дІаелар цо 9846 килограмм нарсаш (шера план 14 тонн). Тоийта тийша я ше тІаийца декхараш тІехкхоачашдергхиларах: шера план 9 мае — Котало 40 шу дизаш да хьатІакхоачашде ше хьоаачаш дош деннад цо. Цо из кхоачаш а дерда.

«Тепличный» хьаьа совхоза № 1 йолча бригаде. Дукха хІама ца эшаш 40 шера баьб Сардалова Тоийтас юртa боахаме болх. Хьинар хила хьалгаг я из. йоагІалуш яц ший кулг вІашка а дилла. «Мекъало къаву саг», — йоах халкъа кицо. КъахьегИ деза ягІаш бахьа, сателу. Бокъонца къахьегa вьнна сег мекъа хила йиш яц, цо даим ший низ ца кхобеш къахьегаргда. Иштта да Сардалова Тоийтана дагa латтараш.

Деш хІама доацаш мишта ягІарьга хац сона, — йоах цо.

Дукхха шерашка къа а хьегаш Іоальча сньйто белгалаьй Сардалова Тонийтай вахара позицеш. Грозненски районерча «Тепличный» совхоза эггара опытнегІа болча бахьадарааш леладерий ерсаш я из. Итт шу да цо къайлача грунта тІа, веша аьлча, теплицашка нарсаш кхею. Цхьаккха шу а дІадахадац планон задание мете, социалистически декхар, дІа цо кхоачаш ца деш. Цун балхах хьахиннараша къаьгга дувц цун толамех. 1982 шера планах лаьрхІа хиннар 19 тонн йолча 24 тонн нарсаш чуера цо ший бархІ сотка тІара. ДІадахача шера а, планах лаьрхІа хиннарел цхьа тонн совгІа. ШийтталагІча пятилетка хьалхарча шера тохен кхы а Іорхьа кхоачаш я из хІанз.

Атта хиншадац уж толамаш дахa. Амма уж даха кхалагІа ма хул, чІоагІагІа дог хьоаст болхама. ТІаьІтта бехктоахам чІоагІа санньне бег шога бехкете ьа цу Іо дагІа цар нешаш а. цудухьа хала да цар шоашкера а шоашта гонахьарчарга а хьадехараш, царна я царна мехьал.

Къахьегама толамаш дахарах а дика гІулакхаш доахаш хиларах а дукхха тийнна цунна сийлен грамотеш, «Социалистически яхье котвальнар» яха значок, «Социалистически яхье котвальначоа» яха совхоза ленна, мах бола совгІаташ, ахчан премеш. Дукха ха йоацаш цунна торжественни хьалашк дІаслар Тонийтана «Къахьегама ветеран» яха медаль.

1985 шера январь бодабенначa хана бархІ сотка тІа

дІадегІар Сардаловс чаи торфен субстрата тІа нарсий рассада. Хьалхара хьувкъам чуба массехк ди мара дисадац...

Ший тайпара йола хьалха латтача опыта школа хиннай «Тепличный» совхоза № 1 йолча бригадах. Укхаза хІаране да ший опытах лаьца дувца хІамаш. Моллагіа хьаийцача — Сайдулаева Зина, Сусурова Нурсет, Хаюрина Минат, Сулейманова Иха — хІарaр лакхача хьахьегамна говзанча я царех.

— Сона хетачох, хІаране хила еза ший бригада. — йоах Тонийта. — Кхетадо Іа, бовзаш-гІолла бола кхалнах а боацаш (къамальаш-м лолахарча кхалнахаша а де бІш я), бокъонцa йола бригада я. Тхо-м вІаш цІагІа ух, тхоашта новкъалагіаш дехьа хьестараш вІаши даьц.

ІалаьмаТе доккха хІама да каралаьца хьай дегІо тІаьадаш гІулакх хилар. Духхьал хьай профессей езаш хилча мара йиш яц толамаш даха. наха найдана дола хІама де, къахьегама процессе хьай самукъадаккха. Тіаккха хала хилац болх, цуна дегаГІоз хул.

Цхьа ха яр совхозе болх беш Сардаловгіар вол-Іодагальное. Зинен Лизен яха ши йоІ маьре яхар кхычa юрташка. Грозне балха шофер вол бІ Іадсадал-Баки. Цуддукха хІанз совхозе балха аравовл вшь саг: № 5 йолча бригаде слесарьсантехник вола дезала Ілаудр, № 1 йолча бригаде тракториста йолаш баархІалагІа шу да цун йоІ Лунзаса къахьега. ХІаьта нана хилуш нарсаш лелаеш я Таиса. Шие тепличница йолаш ва цу ши Іа нарсий балах болх беш хеза да, хІанз уж беш къаьхьегаш хин ешаш нейхьий шера ювьдах чукхахь къахьегаш Іомаеннад из а.

Дилла а къахьегам яхача дешa маІан йоагіа хилар кхеташ ду. цун дешараша ший Сардаловгіар дезал.

Дукха ха йоацаш кхьяьчад СардаловгІарга цар воІ Іабдулла гІулакх деш волча воински даькха командирашa баркал оалаш письмо.

Сардаловгіар дезала юкъе эггара зІамагІа йола Гикаловски юкъерча школе деша ягІа Лариса я хІанз ший вахара никъ хоржаш. Из а кхест-касата йола теплице нарсаш кхее нанна гІо де школе дийша яьлча. Из а ха ший нанна бригаде балха.

Шоай совхоза гІулакхаш, ший бархІ берий гІулакх, цар воавхо яр да тахан нанна — къахьегама ветерана Сардалова Тонийтана дагалоацараш.

С.-М. ЯСУЕВ.

Ха зехьа ца йоаеш



Н. БАРАХОЕВ, къахьегама ветеран, пенсионер. Идрис тха газета къамаьла вола штате воаца корреспондент ва. ТІехьарча шерашка цо язъяь «Алханчуртски» совхоза къахьегархой хьалхашха латтача гучхакх проблемех, гучакха кхоачамбоацарех, довзийтт уж дІадахара наькъаш.

КПСС XXVII съезда ма боагІабе дикача хьоь ма боагІара сердапара хьалнда дикачааа наькъабахара хьадар айдена къахьегам бахьна «Алханчуртски» совхоза къахьегамхой.

ТІехьальначa біаьстено а каст-каста делхача дейтара гешіа а тЮагІа духале йой а шоай низ дІакхоачар ду механизатораша 3800 гектара тІа ялатеи доакърен культураш сихеи дикен дІайийна яааьга. Цар хІаьн шера тІаьахь оахаш боахх, шоадагІбараша махкаши дискаш а доахаш обработка ю, кхоалагІбараш селлакаца ялатай тайпара культураш дІаовш ба.

Эггара хьалха дІайийнай доакъара лаьрхІа йола культураш: вІашагІтэбаь керийа горох, цхьан шера тІаьахь бахкаш, свеклаш, силос кийчьергІола хьаккІаш. Теркам тІабахийтб тІехьа ца йоаллийташ ялатай фуйеп лаьрхІа ярашт да кханех а. Иштта, 29 апрель хьатІаотташ ка бола ялат дІадийнад 250 гектара тІа, хьажкІаш — 150, гелараш — 380, гина йола люцерна — 125, ерринаш — 1450.

Балха нормаш дикка тІехкхоачаш а еш, дес селдараша а къахьегат совхоза массаненна а отделениешкарча болхлоша. Къаьста белгалбьналлар Поккхача Ачалкхера механизатораш Булгучев Осман Чапанов Башири. Низ болча тракторашца тІехья оах цар, хІаьта цуа ди дІа-

а дахийтац 150—160 процент шоай балха норма кхоачаш ца еш. ЦаІн ахн норма еш къаьхьег махкаши дискаши доахаш лаьттана обработка еча Аниев Махьмада, Гилиев Къамбулата, Чапанов Къурейша. Цар сацна къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу тайп-тайпара культураш дІаовш вола эш йоккха балха опыт йола механизатора Газиев Іийсас а.

Технмкаца кхьа тІа болх бе йиш йолаш денича хІара сахьатах шоай махулла найда эца гІерташ къахьегаш совхоза № 2 йолча Дасбан - Юртарча отделенера механизатораш а. Царна юкъе хьеста болх дикка бу К-700 яха трактор лелаеш волча Полонкоев Исраьила, ДТ-75 яхача гусеничнн ярaш лелаеш бола Вадевов Салманен Киев Злудинен. Бокъонца сайнна дола къа хьабьллача болх байт цар ший тракторий моторашка. Технически обслуживани еш де дезаш дола гІулакх а йоаккха механизатораша. Иштта къахьегарах низ дІакхоач хІара дийнакха цаІн ахн кхы дукхагІен балха норма кхоачаьаш. ВІаштІехьдаьннад массехк біаь гектара тІа эггара хьалха дІае езаш ханна доакъарен

ялатеи культураш діайийна яха.

Доакъара лаьрхІа йола гектараш дІаюш толам баькхаб Гулиев Мовле кулгалдеш йолча звено. Цунца ва еза йоаккха коммунист, Малгобека городской Совета а Кердача Редаита юрта Совета а депутат вола Барнинхоев Хьусен. Шийна тІадилла декхар хьалхашк диkkен кхоачашдера, нахаца Іимерза хиларца, йоккха балха опыт йолаш болча механизаторий говзал карарлаярца белгалвьнныя Хьусен. Ший МТЗ-80 яхача трактораца свеклаш гІн дІаделакхьа хьалхагІа бехьа оасар тІа на даллитара гербицидаш техай цо. НормагІа тхоа йоахаш 24 гектар йолаш динаахьа 36—40 гектара тІа техай уж Баринихоева. Цунна тІехьа свеклай гІн дІаьлдуш хинначох Льянов Махьмадгир а 50 гектара тІа къахьегаш ший балха норма 150 — 170 процент кхоачашдеш.

Совхоза специалисташа йоакхо ю минеральни удобрени а сихаш кхаш хьаьдара. Укх шера ялат дІадурдолча хІара гектара 500 килограммаш нитроаммофос кхоачийт.

И. БАРАХОЕВ.

Халкъа дегашка бах



А. МУТАЛИЕВ, ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома оборонно массови спортивни балха отдела заведующи ва. Республикан кагирхой вахарах лаьца тха газета тІа араволлача материалашта юкъе каст - каста А. Муталиева корреспонденцеш, репортажаш, зарисовкаш.

Республике дІахо хьош ба советски халкъо фашистски Германи эша а я, Котало йолча 40 шу дизара хьатабаь, 409-ча стрелкови дивизе 400-ча стрелкови Севастопольски полкен 16-ча Гвардейски Черниговски Краснознаменни дивизе 60-ча дошлой полкен тІема байракхий болам, «Котало байракхагахьа кхаба бІарг!» яхача советски кагирхой Ерригсоюзни турпала-патриотически акце цхьа дакъа а лоархІаш.

Республика кагирхой царца хІара віашагІкхетар чІоагІа символичи да. ХІана аьлча, цу хана дег чу досс советски халкъен КПСС-си хьалхара сийлахь турпала гІулакхаш. ТІема байракхаш йолча нийсбенна республика кагий нах мехкарий шоай тІема никъ вай

республика территоре тІара дІаболабаьча. Советски Союза Турпал Хаважди Магомед - Мирзоев а тІехьа вай мехкахой хьалхашта юкъе кІезига ца хиннача гІорваьнна полкай беррига салташ хьаьнейи эсхарийн а вІашагІкхийттараш моргаш хул.

Цунах латт «Котало байракхагахьа кхаба бІарг!» яхача Ерригсоюзни турпала-патриотически акце маІан.

Дишлургдоаца, сийрда цІей а хиина дег чу дикар Нохч - ГІалгІайчен еррига райондашка балхача наха цу тІема байракхашта віашагІкхетар. Цу деношка шоай къахьегама толамех, дешара гІулакхех лаьца рапорташ телар хІара района комсомольцаш кагирхоша.

ЧІоагІагІа ІоЗбаьнна а болаш, дукха віашагІкхийтта наха тІаьІ тІема байра-

хкаш городашка МагІалбика Гудермеси, городе Назране а Шаьлa а, Урус-Мартановски, Сунженски, Ачхой - Мартановски а Веденски а, кхьча районий центрашка.

ЧІоагІа символична дар турпала - патриотически акце чакххобаккхашта Нохч - ГІалгІай АССР зи кхьача даха а а лаьрхІа тІемеи къахьегамеи ветеранашеи гІаргІа района кагирхой динагІолча викалашца, производстве хьалхалаттаращца, тІехдика дешарашца, пригьаьннашца, веша аьлча, кхоана вай Дальхен доазонаш лораде дезаршца цхьана турпаш дахийтар.

«Котало байракхашкахьа кхаба бІарг!» яхача турпала-патриотически акце цхьа дІадолалиир Сийлахь-боккхача Даймехка тІема ветеранашта дагадоагІараш, цар докумен-

таш, письмош, фронтовой реликвеш гулъяра. Комсомольций кулгацца хьаьлхІара музей ца деношка цхьайнэр эскара доакъашен соединенешта баьча тІема наьвкъах, дукхьача вай мехкахой — Сийлахь - боккхача Даймехка тІема доакъошхой вахарах тІакхечен вІашагІхьоттаь совхопа а мах бара шра хьхаргвоача чІоагІа лоархІаме йолча ниш йоагІа а.

Тахане а 100 эзар совгІа республикера кагий нах мехкарий юкъеззаб шийна турпала - патриотически акце. Акци чакххоаккхаш ювьдана республика комсомола комитеташа йолча тайп-тайпара формех — митингех манифестацеех, Сийлахь - боккхача Даймехка тІема ветеранаш производстве хьалха латтача кьонача болхлоаца, призывнинашца, кьонача тІемахоашца, школьникашца деша багІаьа къахьегама производствена вІашагІкхетар лаьча сайренашка.

Укх деношка гІорзьаьнна полкий тІема байракхаш эстафетагІа гор. Грозне комсомольски организаци кхайнай Іамилти Вахта хьахилахьа Вотецерашка дакъа лаца. ТІема байракхаш Грозненска дикагІолча къахьегамеш дешарен дешаршен коллективашка, эскара доакъошхой гІорзаь, цар дахаза царгда республика кагирхой Машара марше.

1985 шера 9 мае вай деза Сийлахь - боккхача Даймехка тІема тІа советски халкъо лькхача Котало 40 шу дизар. Цу сийлахь доккхача цІейца чакхъяргьа легендарни байракхаша «Котало байракхашкахьа кхаба бІарг!» яхача турпала-историческ акце доаззнел чукха республика комсомольски организацешка йоаккха ха.

А. МУТАЛИЕВ.

Школьни реформа—массане юкъара гІулакх

БАЛХА ЧАМ БОЛИЙТАШ



К. МАРЗИЕВ, Назрановски № 4 йолча юкъерча школа хьехархо. Дикка ха я Къурейша «Сердало» газетаца бувзам лоаттабу. Къаьстта безаме ешалуш я юртарча интеллигенцех, хьехархой дахарах цо язьяь материалаш.

Назрановски СГПТУ-14 боккха болх чакхбоах юкъарча дешара школа реформа решенеш кхоачашьяра.

— Реформа тІа а эцаьеза училища хьалхашлатта дакьаш халла дувцаш дар тхо, — йоах дешара балхашка заведующе Б. Имагожева.—Бакъда, реформа тІа ийчаьча йоагІача тха программа хувцаеслар. Цунца цхьана хьехархошкара дехар а лакхагІа да.

Училище хьаьаьл цу социамах лаьца тайп-тайпара документаци а долаш йола уголок. ХІанз коллектив

чуйнна агитационно - массови болх чакхбоаккх а Назрановски района школаш пахкаьхьарча классах дешархошца. Цхьаддоа чакхбоах «ХьайкІллака наІарий денош» яха мероприятеш. Цига хьовзашта дова училища хьахари болхи.

Училища дешархоша хувзаь вІашагІкхетаре кастшта бола производстве хьалхалаттараш. ТІемеи къахьегамеи ветераеаш. Йоаззахой. Дукха ха йоацаш «ДоттагІалла кІира» чакхбаьккхачча хана училища выпускникаша коммунистически балхаш хинна удар-

нехa А. Могушковас, инженера Ф. Арапиевас, М. Дзармотова, А. Гизатуллина дийцар шоай балха опытах лаьца.

Реформа дешаш доашхача боккха новкъостал до училищена Назрановски «Электроинструмент» заводо. Из завод цар базови предприятиш а шеф а д. Дешархой хІара группа тІагІоагІаь шоай балха опыт камарьша царна гІо дo. лушь, хараьаца говзал кІоаргга Іомае гІо бола производстве хьалхалатта-раша.

ЦхьозалагІча курсерча дешархоша заводе гІолла деш

курсеш ю производство йовзийтара, болхлоца бесейдаш ло.

Хьехархой коллектив бокъа хила тІахунйт дешархоша къахьегама тІа балара. «Октября 40 шу» яхача совхозе лаьтта участок я дешархошта тІа чІоагІаь. Цу тІара цар цхьаькха сахь эцаш, совгІа ших паччахьалкхена дІалу. Цул совгІа, производстве дола бара тІаерзаь мероприятеш хІоттор хьанаш гІо біогІ.

ПоккхагІолча группашкара дешархой производственни практикагІа бахе Московски ЗИЛ, АЗЛК, Горьковски автозаводашка хул. ЗИЛ яхача заводо кхоь грузовик еннай училищена.

ХІанз коллектива хьалхашка реформаца дувзаденна декхараш латт спортивни комплекс хьалье, кабинеташ нийсье. матеральна - технически база чІоагІъе.

Белгалдаккха деза бІарчча хьайицaча училище дешархой хьайIбара план тІехкхоачаш деш хилар, укхаза дешархошка мел болча бах хьачуца таро а яц училища. Тоьаш яц цудухьаша а хьастекцe сурта училище а.

Цудухьа теша дог доагІа парте Назрановски райкомо, райисполкомо, гІишлон организацеша училищана эша хьалаш шоай хьадара йоагІа теркe ергхиларах.

К. МАРЗИЕВ.

РЕСПУБЛИКА РАЙОНАШКА

ВОЛГОГРАДЕ ЭКСКУРСИ ЙИР

Дунха ха йоацаш Назранерча СГПТУ-14 дешархой группа экскурсе яха хилар турпала - городе Волгограде. Из хетаьяр Коталон 40 шу дизара. Училищерча комсомола комитета инициативах чакхъяьккхача цу экскурсе дакъа лаьцар дешара отличникаша, «Поиск» яхача клуба членаша.

Дешархой хилар Мамаев кургане, цIи хезача Павлова цIагIа, Сталинград бахьан лаьттача тIемо йохаяь хьайра йолча, турпалий сийна массаза йоагаш йолча цIера юхе зизаш дехкар. Мамаев кургане дув биар цар даьй дикача традицешта тешаме хила.

Цул совгIа, назрановцаш хилар Волжски гидроэлектростанце, ДТ яха низ бола тракторaш хьаеча заводе.

Дика тIанийцар кагирхой волгоградцаша. ЦIабоагIача хана экскурсе хиннача хIаранена елар Сталинградски тIом дагабохийташ йола сувенираш.

«ЛАДУВГIАШ Я МОСКВА!»

Хьалха кхыча городе телефон тохаш хилча заказ а даь мара тоха йиш яцар. ТIеххьарча хана цу гIулакха лаьрхIа автоматика дукхагIа юкъекхувл. Из аьттув болаш хIама а да.

Эггара аттагIа а сихагIа а бола бувзам — автоматически бар — вIаштIехь баькках мехка столице, 500 совгIа йолча городацен нах бахача кхыча моттигашцей. Юххьанца цу тайпара бувзам союзни республикай столицашца мара бацар. Цул тIехьагIа царна JотIакхийтар краий, областий центраш, йоккхий городаш.

ХIанз керда этап дIайолаеннай: автоматиках районни центрашка, йоккха йоацача городашка иштта городе Назране телефон тоха таро я Москвера. («Ленина никъ»).

АГИТБРИГАДАЙ ПАРАД

Сунженски районни Культура цIагIа хилар «БIаьсти-85» яха агитбригадай зональни хьажар. Шоай говзал гойтар Малгобекски, Назрановски, Ачхой-Мартановски, Сунженски районашкарча художественни коллективаша.

Теркам тIаозаш яр Сунженски районера Ассински агитбригада, Назрановски районера «ДоттагIал» яха, Малгобекера «Колос» яха коллективаш. ДIайха дешаш ала мегаргдолаш яр Ачхой-Мартановски районерча Валаргар тIерча № 1 йолча юкъерча школа агитбригада а.
(«Къахьегама байракх»).

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЕРАШ

Технологически транспорта Малгобекски управлене коллективо ший деррига низаш тIадохийт Коталон 40 шу дизар дикача къахьегама толамца белгалдаккхара. «Коталон сийна — къахьегама толамаш» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаяьй цига.

Хьалхле лелаеш я Х. Гардалоева, И. Дзагиева, Ю. Узиева болх беча автобуса экипаж.

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера хьалха ца баьча тайпара дика болх белаьрхIа ба транспортникаш.
(«Ленина байракх»).

Кхоьича материалий чотагIа

ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАР

Кхоьича материалий, бийдала, доагора, энергоресурсий чотагIа укх шера шин дийнахьа болх бе аьнна КПСС ЦК Политбюро тIахьехам вай республике эггара хьалха хьаллаьцарех а Грозненски вагонни депо коллектив.

Чаккхъяьннай хьалхара квартал. ХIанз ала йиш йолаш ба вагонникаш кхом бара тIехьа шоашта дикка хIамаш карагIдаьннад аьнна. ХIанзле кхаь бетта депо къахьегамхоша кхоьый 8 эзар сома маьха бийдал, планагIа йоагIар 4710 сом йолча.

Мишта вIаштIехьдоал коллектива уж толамаш даха, фуд цу даькъе керттера дар? Тха корреспондента хаттарашта жоп луш ва вагонни депо керттера экономист Губаренко Алексей Ефимович.

Кхоьича материалий чотагIа болх бара эшараш кIезига дац. Кхом бара тIехьара инициатива дIайолаяьраш локомотивцикаш бар. Бакъда, инициатораш уж бале а тахан майрра ала йиш йолаш ва со хьаддача гIулакхашца-м тхо царел дуккха хьалха да аьнна. Тха депо йолаш я хIанзле шин дийнахьа меттел, кхаь дийнахьа, пхе дийнахьа болх баь бIарчча цехаш, участкаш, къаьсткъаьста нах. Цу лоархIам болча гIулакха юкъе шерра дакъа лоацаш ва депо цхьа эзари ши бIаьи саг.

Белгалдаккха деза духхьал 1984 шу чакхдалале а кхоьча материалий чотагIа болх баь депо дукха нах хинна хилар. Къаьстта дика толамаш долаш хьайоагIа автоконтрольни цех. Цун декхар да вагоний тормозашта ремонт йир. Тха предприяте кхом бара тIехьара яхь дIайолаяьраш а цу цеха болхлой бар. Шоай таронашкен кхоачамашкен хьажа а хьежа цар тIахьийхар ерригача депо коллектив хIара бетта шин дийнахьа кхоьча материалий чотагIа болх бе. Юххьанца тхо-м шек дувлаш а дар, даьсса хабар ма хилда цох яхаш, бакъда хано хьахьекхар цу тайпара хIама де таро хилар.

Сево низ тел цу наха иштта дика къахьега? Цу хаттара жоп луча хана эггара хьалха ала деза депо администраце, парткома, профкома КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш ерригача коллективе шерра дIайовзийташ дукха къахьийга хилар. Цудухьа къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар лохдара тIехьара социалистически яхь яьржар депо къахьегача наха юкъе. Из иштта хилара тешал деш да духхьал дIадахача шера планал совгIа 38 эзар сома маьха материалаш кхоянь хилар.

— Алексей Ефимович, духхьал ремонтни яраш йоацаш лоархIаме службаш ма йий шун депо къахьегаш. Масала мехкдаьтта чухинна цистернаш юлаш яр. Цар малагIа дакъа юкъе хьу хIаман кхом бара тIехьа?

Цистернаш юлаш йолча цехах промывочно-пропарочни станци оал оаха. Ала деза кхом бара тIехьа цу служба лоархIаме моттиг дIалоацилга. ХIана аьлча, цистернаш юлаш йоаккха ха лоацагIа мел хул, мехкдаьтта чакхдоахача предприятей болх а сихагIа дIагIоргба. СихагIа цIенъяь цистернаш юха заводе дIакхачар чIоагIа маIан долаш хIама да. Цудухьа уж юлаш дIайода ха массехказа лоацъярах аьттув баьнаб цу станце коллектива дIабахача биъ бетта 112 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, дуккха йIовхала энерги

интервью

кхое. ХIаьта дIадахача шера баьча балха итогех промывочно-пропарочни станце коллектива Къулбаседа-Кавказски машинньакъа гIолла лелаьча социалистически яхье карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара ахчан премии хьожайир. Укх шера а уж толамаш кхы лаьгI ца долийташ къахьег цу коллективо. Къаьстта цу станце коллективе дика къахьегаш бола нах белгалбаха ловра сона. Уж ба 1985 шера ялх бетта декхар хIанзле кхоачашдаь бола цистернаш юлараш Мисерпашаев Гелани, Ясаков Михаил, Идрисов Лом-Iаьла, вежарий ГабдулингIар, кхыбараш.

Алексей Ефимович, ховш ма дий балха тIа толамаш дахара, къаьстта бийдала, кхыйолча ресурсашта кхом бара тIехьа толамаш дахара мел боккхача лоархIаме я лерттIа вIаштIехьъяьккха социалистически яхь, из гIулакх депо мишта латт Iа дувцилга ловра.

Тха предприяте, таханара толамаш дукхагIча даькъе а наха юкъера яхь лерттIа вIаштIехьъяккхарах хьахина долга къайле йолаш хIама дац. Шу дIадолалушше а кхоачамашка а хьежа тIанийцар оаха декхараш. Яхь шерагIа йоаржаяра доккха гIо ду тхона социалистически яхьа экранаша. ХIаьта депо уж 32 я. Цар тIа хIара дийнахьа хьагойт хьалхара бараш малашб, тIехьабусараш малашб. Иштта боккхача лоархIаме да къахьегача наьха балхацара безам совбаккхара еш йола моральни, материальни поощренеш, балха хьалаш доаггIача тайпара вIаштIехьдахар хIара участкана керте пах кхотабе ховш вола коммунисташ оттабар. Цу гIулакхаша хаьддача дикача хьокхамашка кхоачаю тха депо коллектив.

Хьажал, духхьал дIаяхача кваралагIа 18757 киловатт-сахьат электроэнерги кхое вIаштIехьдаьннад депо, хIаьта планагIа йоагIар 6500 киловатт-сахьат мара яц. Тха коллективо тIанийцача социалистически декхарех шера 25 эзар сома маьха материалашта кхом бе безаш да, хIаьта хIанзле 13 эзар сома кхоьый уж. Цу цифраша вайна гойт социалистически декхараш кхоачашде меттел дикка тIехкхоачашде а тха аьттув баргхилар. Духхьал дIабахача биъ бетта къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 8 процент лакхъеннай, продукцега дIадодар 4,3 процент лохденнад. Цу дикача гIулакхаша цIаьккха а тешал ду лерттIа вIаштIехьяьккхача социалистически яхьо керда толамаш дахара депо коллектив оарцагIа йоахилга.

Ховш ма хиллара укх денoшка советски халкъо а дерригача дунен тIарча прогрессивни адамаша а дездергда сийлахьа Котало яьккха 40 шу дизар. Цу лоархIамеча цIейга малагIа къахьегама совгIаташ да шун депо коллективо кийчдаьраш?

Тха депо коллектив дикка ха хьалха денз болх бе йолаелар: «Коталон 40 шу дизарга 40 ударни къахьегама кIира!» яхача тIахьехамца. Цу тIахьехама хаьддача гIулакхашца жоп далара депо коллектив тIахьийхар Червленно-Узловая яхача технически Iалашон пункта болхлоша. Цар дош делар Коталон денга лаьрхIачул совгIа 73 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 72 эзар сома маьха бийдал, доагор кходе. ХIанзле шоай декхар кхоачашдаьд, аьнна рапорт а деннад. ЦIей хьатIакхачале кхы тIа дикка электроэнерги, бийдал, доагор кходергда цар. Тахан тха депо болх беш 32 тIема ветеран ва. Белгалдаккха деза къахьегаме а тIем тIа санна цар денал гойташ болх беш хилар. ЦхьайтталагIча пятилетка шоай декхараш кхоачашдаьд царех дукхагIчар. Уж ба Необъявляющий Петр Максимович, Солодовников Александр Трофимович, Устименко Николай Петрович, кхыбараш.

Цул совгIа Коталон сийна, дунен тIа тIом ца хилийтара тIехьа болча къовсаме шоай граждански санхетам лакха хилар хьагойтар депо болхлоша дукха ха йоацаш. Эскиев, начальник волча Червленно-Узловая яхача технически Iалашон пункта 60 болхлочо шоаш цхьан дийнахьа баьча балхах доагIа алапи Машара фонде дIахьожадар дехаш заявленеш язйир, 431 сом дIачуделар цар фонде. Цар дIадоладаь дика гIулакх шерра хьаллаьцар депо ерригача коллективо. Таханарча денга 4000 сом ахча Машара фонде дIачуденнад оаха. Цох а хургда лаьтта машар хилийтара оаха юкъе хьош дола зIамига дакъа.

Сай къамаьл чакхдоалаш ала безам бар са кхом бара тIехьа моллагIча предприяте йолаш я шортта таронаш. ГIулакх сенах латт, аьлча, царех боаггIача тайпара пайда эцарах латт. ХIаранена го деза зIамига дар, цкъарчоа лоадам бац аьнна хетар. ТIаккха мара аьттув баларга даха дог дац.

Интервью ийцар А-Г. УГУРЧИЕВ.

ДОГОВОРА НИЗ

Коллективни договор... Химически реагентий Карабулански заводе болх беча хIара сага къаьгга гучадаьннад цунах доала беркат. Кердача хьисапе болх вIаштIехьбаьккхача цу коллективо, къахьегама овсарле лакха йолаш дIадоладаьд карара шу. Февраль бетта, Масала, Лакхехьарча а моттигашкарча а Советашка хоржамаш хулача денощка кхоачашбин продукци арахецарехь шин бетта план. Шу дIадоладелчахь гIоне заводо болх бина санна арахийцалл 12 эзар сома маьха 60 тонни химически реагенташ. Дикка тIехкхоачашдина ю квартала план а.

Коллективни договор тIацIалехьа из шерра дуьй болхлоша, инженерно-технически белхахоша. Цун чулоацам кIоргера хургболуш дукха мах бола предложенеш хинцар. Къахьегама коллектива конференце чIоагIдьачул тIехьа шайцхьа массаенна закон а хинна дIаотт из.

Коллективни договоро теркаду хIаране а хьашташ кхоачаду. Эггара хьалха теркам тIабохийт кхоачакхьегама овсарле лакхъяра. Таханарча дийнахьа заводе болх беш ва 200 гаргга коммунистически къахьегама ударник, коммунистически къахьегама бригада яха цIи лелаю З. Фроловеи Н. Яцукен кулгалдеча шин коллективо.

Коллективни договорага хьежжа заводе дукха болх бу быта хьалаш тоадара. Тха предприятие хьалхьй дарба ду кабинеташ йола здравпункт, столови, берий беш. ЦIенделла дIадаьлла барачча хьисапе хьалаш хила цIе...

Наьха йоахо ярга хьежка къахьегама овсарле лакхъен... дисциплина. Предприяте дIадоалаш латт ала йиш я балха ... лехьа йоаллга. Масала, соахка кхоза кIезигагIа йоаьый из 1983 шера йоальчул.

Коллективни договора низ айбу из кхоачашдара халданзаа тIахкьаж лоаттабаро. ТIехьархара хана цу гIулакхо хьинар айдаь къахьегаш я заводера профсоюзни организаци.— Профкома администрацеи болхой виналаш юкъе а болаш лаьрхIа вIаштIехьелла-ча комиссе бувц коллективни договора чулоацам, коллектива теркам тIаоз производство дегIайоалаяра, лоархIамегIа долча дешашта, социальни проблемашта.

Къаьстта дувца деза къахьегама овсарле а алапеш а дегIаахара темпаех, премеш яларах. Заводе болх беча наха оаха тела премеш алапех 20—30 процент я, хIаьта цхьайолча категоре нийю премеш 40 процентага дIакхоач. Производства эффективность лакхъяра, хIаране вахар тоадара премеша дикка повкъостал ду. Цхьабакъда, алапе тIа IотIатохаш дола ахча санна хила йиш яц болхлошта луш йола премеш. Администраце, профкомо премеш лулга дувз балха хьокхамаш тоадара даькъерча хоадам болча дешашца.

Коллективни договорах доала беркат дийца варгвоацаш доккха да. ХIаьта а цу тIа белгалдаьккхар кхоачаш ца деш а моттигаш хул тха. Болхлошта доагIаш дола спецбарзкъаш лац, ший ханханнахьа чакхдахац профилактически, медицински хьажараш, хIанз а дIаьннаяц социалистически яхь лелаеча йола формализм. Уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха деза,

А. СИНЧИНОВ.



Грозненски макаронни фабрике дика болхлой санна бовз упаковщица А. Бокова, расфасовщицаш С. Алиева, Л. Конорева, бригадир З. Шатаева.

Фабрике эггара белхахарчарца кхоачашдеш цу наха укх шера хьалхара биъ бетта йола план. Дийнахьара кхоачашдар норманаш 120—130 процент кхоачашде цар хIаране.

Сийлахь-боккхачча Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара сийна йола дезча яхье а баьнна цар хьеста толамаш доах цар тахан а.

— Укх денощка КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша дIадехкараш хьежка вIаштIехьбанкха гIерт тхо болх, — йоах бригадир З. Шатаева.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) А. Бокова, С. Алиева, Л. Конорева, З. Шатаева КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш Iомаеш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА



НИКАРАГУА. Никарагуа бахача граждански наха духьалара террор Сандинистски халкъа революце хIама толхадара тIадерзадаь ЦРУ-с леладеча тийшача балхий лард я.

Юкъарчал доацаш американски тIема интервенце кхерам тIехь-тIехьа боккхагIа хулаш латтача хьалашка никарагуанцаша шоай оборона чIоагIъю, империалистически авантюрана хоадамболлаш юхадухьала хIама тоха кийчбаларца.

СУРТА ТIА: ер зенитчикаш — самосовцашца хиннача тIем тIа дакъа лоацаш хинна СНА бIухой.

АДН—ТАСС телесурт.

● Социалистически доттагIле

МОНГОЛЕНА ЙОЛА КЪАМАН КАДРАШ

ЧIоаггIа чIоагIденнад Сибиран Монголен вузашта юкъера бувзамаш. Тахан духхьал Иркутскерча ийс вузе дешаш ва МНР эзар совгIа зIемига саги йоIи. 200 ва царех юртбоахама института студент.

— 1957 шера девз ба тха институте дешаш монгольски студенташ, — дувц юртбоахама института профессора Терских Ивана. — ХIара шера 40—50 монгольски зIамига сага йоIи йоагIа тха ялх факультете деша: экономически, агрономически, зооинженерни, охотоведчески, механизаци, электрификаци. Тха ба опыт йола педагогаш, йIаьхий материально-технически база, дика тоаенна студенчески городок.

Монголе бахкийтараш сибирякашца цхьана дешаш а бахаш а йола «Кагирхой» яха поселок улл Iалаьмате хозача Iаждакха хьуна юкъе. Дешара корпусашта, мастерскешта, лабораторешта, читальнешта, спортивни залашта уллув я общежитеши столови. Студенчески городока гоннахьа лада института дешара-производственни база лаьтташ — укхаза практике чIоагIъю хургболча специалисташа шоаш Iомаяь знанеш.

Механизаце факультете байзар сона 4-ча курса студенташ С. Жаргали Б. Чинзориги.

— Хала дар хьалхара дешара шу, къаьстта эрсий меттах кхетара, — йоах студенташа. — Из Iомабу оаха лингафонни кабинеташка Iомабаь ца Iеш, занятеш яьлча, тхоай сибарегIарча доттагIашца лелаш а. Лакхерча математиках, физиках, теоретически механиках йола дика знанеш лу тхона институте, укхаза Iомаю оаха шоферий, машинистий - тракторист ий професеш.

Механизаце факультете дешаш ва 80 монгольски студент. Профессора Терских Ивана хьагойт тхона хIанзарча ханарча оборудованеца Iалашъяь аудиторещ. Экономически кибернетика кафедре оттаьй вычислительни машинаш. Укхаза я института вычислительни центр а. Дисплеяй сигалбессарча экранаш тIа гIолла удаш да цифрайи алапийи ниса мугIараш — бухгалтерски машиний класса занятеш еш я монгольскии советскии студентий группа. Заняте тема — финансови документашта программировании обработкеи яр.

— ЧIоаггIа теркам тIаухийташ Iомаду монгольски кагирхоша экономически Iилмаш, уж атта кхет математически меттах, — йоах ректора. — 17 дешара отличник ва монгольски студенташта юкъе, ялх студенто нийду Сухэ-Батора цIерагIа дола стипенди.

Тха институт яьккхараш болх беш ба тахан Монголе министерствашка, Iилма-тохкама институташка, госхозашта керте латт, — дIахо дувц ректора. — Дуккха барашка оаха дIа а ухийт каьхаташ, цар тхога юха а ухийт.

Массехк шу хьалха хьаьяр институте «Машар» яха интернациональни клуб. Цо чакхдоах советско-монгольски доттагIала традиционни кIираш, МНР юбилейни денонта хетаяь сайренаш. Города политически илле фестивалешка толамца выступленеш ю «Радуга» яхача монгольски халкъа инструментий ансамбла.

Вошал долча мехка халкъа боахама лакха квалификаци йола къаман кадраш кийчъярагIа МНР Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай Иркутски юртбоахама института.

А. СЕМЕНОВ. (АПН).

Политически обозревателя заметкаш

Дуне ахка ца дахийтара

Дунен общественноста теркам чIоаггIа тIаlеста ба Москвана, КПСС ЦК аргIана йоацача Пленума документашта, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева заявленешта.

Советски Союза арахьарча политика дуккхача проблемашта юкъе къаьстта теркам тIаозаш хIама да, шеко яц. Женеве йолаеннача ядерни космически герзех йолча советско - американски переговорий хьакъехьара СССР хетараш. ХIаьта из кхетадеш а да. Укхаза корая езаш я вай планета кхоане мишта хургья яха дешаш къоастадеш йола решенеш, оттае еза адамленна хIанзалца тIайиттараштa юкъе эггара унзарагIа бола кхерам — ядерни тIема цIерца адамлено ше хIалакъяра кхерам дIабаккхара тIаерзаль йола хьадда договоренносташ.

Переговорий доанъошхошта хьалхашка латта декхараш шеко а йоацаш Iалаьмате доккхий да. ХIаьта хIамма а тIехдаьккха а доацаш ала йиш йолаш да, шинна а оагIон лоIам дика ба е бац, адамий таханарча а тIехьа тIадоагIача а ноахалашта хьалхашара шоай бехктокхам цар мишта кхетабу, цар политически реализм йолаш я е йоацаш я хьагойташ дола хIама хургда Женевах аьнна.

«ХIанз этта гIуланх хьакъалагIа къоастадара бола духхьал цаI мара боаца никъ ба, — аьлар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева 1985 шера 11 марта — вIашдухьала латта низаш сихдаь герзаш — эггара хьалха ядерни дараш — Лаьтта хьаделга ха а ди а доацаш сацадарех космосе из ца кхачийтарех даькъе вIаши бартадахар. Барт бе беза цIенача дег тIара, нийсхонца, цаI шолагIвар «Iехаве» а шийна гIойленнадар низагIа дайта а ца гIерташ».

Кийча йий-те американски оагIув цу хIаманна? Новкъадале а, риторически хаттар дац из. Советски Союзе кхетадеш да, тернал ца де йиш йолаш дацар, американски администраце доккхийча гIулакхаш тIара виналаш Женеве баха нийчбеннача хана хьалхагIа шоаш ухийташ хиначул шозза дукхагIа низ тIаахнийта балар, американски дипломати эффективни хулалургйоацал алхха цо низ шолгIаре лувцаш хилча мара, дипломатии США арахьара политика низаца лелаяри цхьан медала ши оагIув йола, хIаьта, долче, женевски переговорашка Вашингтона позици цунна тIехьа латтача низаца чIоагIъль хила езийла яхаш йола шоашта чIоаггIа мерьенна тезис нийса хилар дIахьокхара.

МХ яхача континенташта юкъерча баллистически ракетий шоллагIа парти хьаяра ассигнованеш яза яргIйоацаш хиларах дувцаш, президента Рейгана духхьал дувцар США наступательни стратегически потенциал дIахо совъяккхар Женеверча советско - американски диалогаца, уж ракеташ хьайича мара сагота хургьяц Советски Союз герз кIезигдара хьакъехьа переговораш е яхаш. Цу позицена комментареш еш, КIайча цIен пресс - секретара заместителя Л. Спикса йоах цунах Женеве «чIоагIа карташ» бе кхачар да из.

Из санна йола, кIезигагIа лаьрхIача а тешаме йоаца, логика а фуннагIа даь а «седкъашкарча тIема» программа кхоачашъе гIерташ болча американски стратегаша кулгале лувцар а. ХIаьта аргументаш а дукха хIама ца хувцалуш уж я: кхы ца хуле, «тохкама балхаш» да аьнна а, сихдаь герз хьаделга хIанзе а космосе даккханза дардоацала, мичча хана цкъа, хьатIайоагIача хоададьйоацача хана ядерни герза метта космически да дIаоттара а, хIаьта хIанзарчоа переговораш еш «чIоагIа карташ» бе хилийтара а.

Цхьабакъда хIанзарча ханарча дунен тIа Советски Союзаи ВIашагIихийттача Штаташтен юкъе бокъонца чIоагIъенна дIаэтта хетаргахьара тIема - стратегически паритет латтача хьалашка переговораш яра тIаэца йиш йолаш дар духхьал цхьа хIама мара дац — нийсхон цхьатарра йола кхерамзлен. Советски Союзо цIаккха а ловргдолаш хIама дац цунна фуннагIа а низа позице тIара тIагIертар. ТIема кийчо яра тIехьъяла гIерташ американски оагIоно леладераш, хIама хургдоацар да, хIана аьлча ядерни бIаьшерен дерригача историе хьахьекха хIама да из. Цудухьа бокъонца хила йиш йолаш да цхьаькха: Пентагон тIагIертта из дулургдоацаш дола хIама де гIертаро герз хьаделга кхы а лакхагIча лагIа тIа даккха, космически ара доаржаде, тIеххьара а из процесс соцалургйоацача яккха тарлуш хилара кхерам.

ТIаккха, дикагIа хургдецитеш хIанз тIехьадоацаш, кхоачалургдоацача совденга кхача ца а гIерташ, шакхе да тIаэца раьза хургвола хIама лехача, хьалхагIа сихдаь герз хьаделга юха а эза, тIаккха из кIезигдергдолаш? Белгтала, кхыча тайпара доацаш ишта кхетаду Советски Союзе Женева маьдат, хIаьта Америка ВIашагIихийттача Штаташа а из ишта кхетадарга догдоахаш а ба. Женевски переговораш йолаеннай антигитлеровски коалицена юкъехиннача державаша германски фашизми японски милитаризми эша а яь котало яьккха шовзткъа шу дуза ди юхекхоачача хана. Уж ши событи вIаши нийсьяр чIоагIа хьаькъал луш хIама да. Нацистски гIаьрахошен Берлин — Токио оалаш хиннача цхьоагIонга гIолларча цар союзникашен болабаь хиннача дунен шоллагIча тIемах хилар карарча бIаьшерене адамашта духьалнийсъенначa низа политика ший тайпара йола кульминаци а цунца цхьана цун хIалакхилар а. Цо бIаргашта бIаргадойтар, Советски Союза духьалара авантюра перспектива йоацаш хилар. Цунца цхьана хьахьекхар цо, массанена кхерам тIаэттача хана, тайп - тайпара социальни системаш йола паччахьалкхенаш агрессора духьаларча къовсаме цхьана котало яккхара а тIом сецачул тIехьагIарча хана хила дезача гIулакхий кIийленаш хьаяра а союзникаш хила йиш йолаш хилар.

Тахан кхы а ирагIа оттаду историе адамлен кхоанарча кхелах дола дош. Цун хIанзарча ханарча ядерни сурте йолча низа политика хIалакьхилара кхерам тIаэттабу дунен цивилизацена, Лаьттан тIарча вахара шийна. Советско - американски переговораша, Советски Союзе цу хIамах тийша болча тайпара, хьаелл бокъонца йола таронаш, хIаьта ахка даха йиш йолча боккхача шувнагахьа хьош дола сиха болар соцаде а деза цо. США а ловш хила еза из хIама, Советски Союза санна. Женевски переговораш, толаме чакхъялар ловш я ерригa адамле а.

Вадим КОРТУНОВ. (АПН).

ФАШИЗМО ДАЬ ЗУЛАМАШ «МЕЛЛА ХА ЯЬННА ЯЛЕ А» ДИТА ЙИШ ЯЦ

1944 шера ший наьнаца, вешийца, йишийца Венгре ваьхав Отто Клейн (53 шу дола. Женевера сахьаташ тоаттай бола венгерски кхы саг). 24 июне сатоссаш, иттай бола венгерски кхы дай а санна, доахана лаьрхIача вагонаш тIа а ховшаба, мича бигаб а ца хоаш дIабигаб фашисташа КлейнгIар а. Кхаь дени кхаь буси кхийттай из унзара гIолла Европа накъалкха гIолла. ТIеххьара а елланеаш теплушка цIараш. ТIаккха бIаргайна унзарбола «Аьхь лу паргIато» яхача йоазув ... а долаш хинна концлагера «Освенцим».

Из нацистски Iовжал хьахча даегрех эггара кхерамехьа лагерь а хиннаяр. Доаккхача бIарга кхолбеш цIа медицински халат а духаш вола садист доктор Менгеле хинна Освенцим.

Хьажарча дийнахьа бигар цун лабораторе Оттон цун вешай Ференци. Цхьана дIавахачча даьхккар «Къона КлейнгIар, 12 шу долаш ба, хьахержаб, хIаьта эксперимента ма эшшара а ба».

«Духхьал шолабаьраш бар Менгела лехаш хиннараш», — йоах Отто Клейна. — А-5332 аьнна йола лагерни номер а ения кхьолда шолабаьраш а шоай кхьоль хьежаш баьнна «Б» блоке дIадигар тхо: со а Ференци а. Укхаза хьоаш вар кхы цхьакха деспот — доктор Тило. Из а вар, Менгеле санна, нах боабар мерзденна. Шолабаьрех моллагIа цIа эксперимента мегарваш дIахьа из. [illegible] Менгеле [illegible] шовзткъа шу даьнача хана а хала да [illegible] Отто Клейна из за дагахача. Бераша опыташ ен, ерриге а оамалаш царех дIахьа Iерташ фашист Менгеле: уйлаш, хетараш, дагадоагIараш. Амма Менгеле мелла [illegible] Оттона дишгургдоацаш дагадал цу декъа [illegible] шийна мел дайнар. Цудухьа хIанз шийга беррига Менгелешта йола бехк бара заключени я цо лувцараш.

Менгелена геттара гоама бар берах бола кхалнах. Оттона шин бIаргашта бIаргадайнад [illegible] кулгашца бераш крематоре гIолла чуккувзаш. Iалзмате унзара [illegible] тIаттар. Уж хIама ховкха а Ференца [illegible] Менгеле а цунна гонахьа хьийзарашна духхьал дега нигзеш [illegible].

Уж дог мелдеш дола сурташ цIаккха а дицлургдац Отта Клейна а цун вашай хьа бус а ца ховш дийна бисача кхьучарна а. ХIаьта [illegible] зуламаш дахь «дукха хала» яхаш [illegible] гIерте а.

«Ца дувца йиш яц. ЦIогIа детта, оарц даха, фашистски зуламахой цIераш [illegible] йоазон тIа араха еза. 15—20 шу даьлча хана [illegible] хургба нацистски жожагIате лайнараш, — йоах Отто Клейно. — Нагахьа санна шовзткъе пхелагIча шера тхо мукъадаьха советски салтий хиннабецаре, хIанз а кIезига хургбар цига хиннараш, дувца йиш яраш. ХIаьта адамий бокъо яц фашизмо даь зуламаш дицдалийта, из дицдолийте кхы а хила тарлу цу тайпара гIулакхаш...».

Бахьан деацаш дац, духхьал хIанз, гитлеровски Германи йохаьб 40 шу дузача хана, «Наьха сиош йидаь хилдейн» Менгеле дийна а ва, диктатора Стресснера тIаьхьа хIал Парагвае ваха а ва аьнна болча хоамо малхбузен-европейски общественность чIоагIа [illegible]. [illegible] «Кард Менгелен воIи» яхача ший компаньеи [illegible]. Цу хIамана эгIаз да дахача [illegible] «Трибюн де Женев» [illegible] Отто Клейна [illegible].

Владимир МЕХОНЦЕВ, АПН соб. корр.

Женева.

Сийлахь-йоккхача Котталон 40 шу дузаш

Чахкиев КАПИТОН

УМАЛАТ

ПОЭМА

Шийла дарз дар хьекхаш
Хьувзача lай кlураца
Баьдеча цу бийсанна
Шаьрача цу ара.

Ди-бийса ца къовсаш,
Болхаш бар уж баьреш,
Малхбузе никъ уллаш, —
Полка тlехьа полкаш.

Баьдеча бийсано
Хьуладеш боадонца,
Хьекхача цу дарзо
Ловзаеш ферташ.

Массане ца! я,
Юкъара уйла:
Моастагl хlалак а вaь,
Цlаберзар сикагlа.

Цул совгlа, хlаране
Ши-ший я уйла,
Гарггарча цу тlема
Сурт духьала уатт.

Хlаране ши-ший да
Дог тlехьа латтар.
Хlаране ший тайпа
Дегагlоз я.

Умалат кlоаргга
Чуванна уйлах,
Цу уйлаи морзоно
Хьесташ ший дог,

Ца холуш водар
Аре а яьсса,
Бийсан боадо а,
Кхьметтел дарз.

Дагавха водар
Ший хьамсара Аьсет,
Берар денз еза
Догдоаха йоl.

Моаршал а ца луш
Къаьстав из цунцара,
Вlаштlехьа доацаш
Тоха цох бlарг.

Духьала уатт цунна
Цун елакъежар,
Дала кийча йолаш
Ший боча дог.

Духьала уатт цунна,
Цlенхаштта юхь йий,
Моллагlча гlулакха
Шийца дагаювлар.

Алхха мерза безам
Ше хинна ца lаш,
Дlайхача доттагlло
Дувзар цар деташ.

Берара шоаш баьлча денз,
Шоаш шиъ цхьана ца
гойташ,
Аьл диттай метташта
Алар ца коройташ,

Эзди дар цар лелар,
Цар безам, доттагlал,
Шоай даьй-нанoй меттал,
Еррига юрт хьоташ.

Вlаши йоl, кlант дезар
Нийслуш да дуккхаза.
Эзделца из хилча,
Фу хургда цул тоамегlа!
Фу хургда цул мерзагlа
Къонача шин дега!

Фу хургда цул сийлахьа
Доккхача дунен тlа!
Саг вецийр ер дуне
Ший доалахь леладер.

Иразе ва, даим
Боараме доагаш,
Безама морзонах
Ца дузар дог.

Иштта ва Умалат,
Са къона хьаьща,
Доттагlал доа безам
Боараме хул.

Уйла еш вода из
Шоай шинне вахарах,
Дlадалац духьалара
Аьсета сурт.

[Дlахододар. Долалур 49, 50, 51, 52, 53 «Сердало» номераш тlа].



Советски салте. Цунахьала а доагlаш оал Сийлахь - боккхача Даймехка тlема керттера турпал. Цун цlийцен хьацарцен яьккха я из исторически Котало. Тlемахошта юкъе къаьстта лоархlаш ба тlем тlа карагlдийнча денале гlулакхаш бахьан долаш кхозза салтий орден еш а бараш, эггара чlоагlагlа майрал гайтараш, Слава яхача кхаь а ордена кавалераш.

СУРТА ТlА: Москве Цlеча майдан тlара Слава яхача кхаь а ордена кавалераш. Аьрдехьара аьттехьа: Н. И. Лепехов (Московски область), москвичаш — К. Н. Горланов, И. Р. Архишкин, К. С. Кудряшов, А. Д. Егоров.

Н. АКИМОВЕИ

В. МАСТЮКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦlЕЙНА ХЕТАЮ

ШАХМАТАШ

Нохч-ГlалгIайчен дикагlвола вийтта шахматист къовсалуш ва «Урожай» яхача ДСО республикански Совета чемпиона цlи яккха дагахьа. Цlейна хетаьльча цига ба спорта мастераш А. Хаит, Г. Мовшович, Н. Мелкумянц, В. Мостовой, Р. Яндарбиев. П. Севастьянов, хьалхара разряд йола спортсменаш. Пхелагlа тур чакхъяьлча дукха я тlехьаяьха партеш. Хlанзарчоа хьалхле лелаеш ба Р. Яндарбиеви Г. Мовшовичи.

КlАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

1969 - 1970 шерашка ваь виъ бlаь совгlа спортсмен къовсавелар республика хьалхле яккхара тlехьа районашкарча спортсменашта юкъе хиннача ший лоlаме кlалтохаргах латара яхьашка. Ворхl команда юкъе турнирага дика кийчо ягь хиларца белгалъяьлар Урус-Мартанерча А. Бадаловеи Грозненско-Юрта районерча А. Ильясовеи кхебеча бореций коллективаш. Из турнир хетаяь яр сийлахьча Котталон цlейна.

СПАРТАКИАДА

Дlайолаеннай Котталон 40 шу дизара хетаяь Нохч-ГlалгIай 9-гlа аххан спартакиада. Цунна юкъе дакъа лоацараша спорта 24 тайпах къовсамаш чакхдоахаргда. Из хьайнйллар баскетболах йолча яхаица. Маlача наха юкъе хьалхара моттиг яьккхар «Буревестник» ДСО викалаша.

ВАХАРА ХЬИСАП — СОВЕТСКИ

БЕРКАТЕ ДЕЗАЛ

Малгобекски районерча Долакоа бахача наха дика бовзаш ба Цечоевгlар Ислама Султанеи Тlурий Лизайи дезал.

Цlен да Ислама Султан шийна дагадоагlарг хилча денз къахьегаш хьавеnaв, хlанз а Къулбаседа-Хlирийчен Моздокски районерча цхьан колхозе объездчик ва. Дукха да къахьегача моттиге цунна яьха баркалаш, тийна ахчан совгlаташ.

— Моллагlча балха вале а тlадилла гlулакх дика кхоачашде деза саго,—йоах дезала дас. — Нах беларгбола, цар дог кхоардаргдола хlама сона эшац. Сона бlарахьеж дезал.

Бархl дезалхо ва Лизайи Султанеи. Ткъамашка низ белча, гlатта денал хилча бlенара гlетте, ший никъ лаха йода оалхазара кlориг. Иштта, шоаш боккха хилча дlа-юха бахаб Цечоевгlар йижарийи вежарийи. Цхьабакъда, царна цlаккха бицлац шоаш когаш тlа уроттабаь да-нана, каст-каста царгара каьхаташ доагlа Долакоа.

Берашта юкъе эггара йоккхагlча Машас Грознерча медицински училище чакхъяьккхай фельдшерски отделени. Цул тlехьагlа дукха хувцамаш хиннад цун вахаре: болх баьб Малгобеке, маьре яхай, хlанз Грозне яхаш а болх беш а я.

Иштта ший дезал а болаш яхаш я шоллагlйола Аминат а. Кооперативни техникум чакх а яьккха, цу хана денз Малгобекски горОНО бухгалтер йолаш хьайоагlа из.

Медикаш, бухгалтераш, зоотехник, хьехархой, советски бlун эпсараш... Уж берригаш а хьалкхийнаб цхьан дезале, царех хlаране хержад ший дего къоабалдеш дола гlулакх.

Масала, Або-Мухьмада чакхъяьккхай город Орехово-Зуевера педагогически институт, математик а волаш, Долакоарча юкъерча школе цо болх бу кхоалагlа шу да. Кастта цхьаькха а хьехархо-математик хургья Цечоевгlар дезале, Жанна дешаш я Петразаводскерча пединституте.

Шоаш дlабахача наха бе-заболийташ, дуккха а доттагlий болаш ба Лизайи Султанеи дезал. Масала, Тlурий Лизайга каст-каста доагlа Жаннай нешаша яздеш дола каьхаташ. Хозача дешаех дизза а шоай неша нана шоайъяр санна лоархlилга хайташ дола а дешаш хул цар тlа.

Жаннас дешача городе дешаш, говзал караерзаеш ва lумари Мадинаи. Хьалхарвар зоотехник, Мадина экономист хила кийчлуш я.

— Аз айса дийшадац, бакъда, со а цlеннана а дешийта гlийртад тхо дезалга. Хlаьта а, оаха даим хьалхадаьхад царна, доахарг а да дийша вар е вацар аьнна сагах эггара хьалха ший мехка воl, наха пайдане вола визза саг хила везилга,— дувц Султана.

Атта хиннадац дезала нанна бархl берага хьажа, царна гlулакх де. Цар баракъа дутташ е аьшк тохаш йоаллаш са а хиле, гlайбах корта дlа ца хьокхалуш дlакхайдда ведар хьа а нийца, хийла етт бетта арайийннай из сецца.

— Хьийга къа дайнадац вай, — аьле уйлане йода хlанз Лиза, дагаух зlамига болаш хинна ший къонгаш, мехкарий.

Уж цlагlа боацаш сагота яле а цхьан гlулакхо наьна сатеду, царех цхьаккха а харц наькъа тlа ца хиларо.

Къаьстта а дувца безам ба цу цlагlа кхийнача, цул тlехьагlа Советски Эскара эпсараш хиннача Мухьмадахи Ахьмадахи.

Уж ши кlаьнк зlамига волаш а хиннав оамалашта цаl вокхох таралесташ, шоайла хьерчаш. Из оамал дlаьйнаяц боккха хилча а. Мухьмада дийшача Орджоникидзевски тlема училище деша вода Ахьмад а. Хьалхарвар хlанз Эскаре ва. Цо гlулакх деча тlема даькъерча эпсараша даим а масал эц коммунист, капитан волча Цечоевгара. Шийтта шу даьннад цо хьамсара Даьхе лораю. Дукха ха йоацаш цхьа кхаъ хилар зlамсага, цунна яьй йиlиг — Хьава.

Цул цхьа шу зlамагlа мара вац Ахьмад. Вокхагlвола лейтенант а волаш Советски Эскаре гlулакх деш.

Гуча тайпара, вай мехка тайп-тайпарча миlингашка ба йижарий а вежарий а, цхьабакъда миччахьа хиларах, шоаш бол-болча моттигашка хьамсарча юрта а шоай цlен а сий лакха лоаттадеш хьабоагlа.

Цечоевгlар берига дезал цхьана вlашагlкхийтта моттиг кхаь-диъ шера цкъа мара нийслац, цхьабакъда уж вlашагlа а кхийтта цхьан истола гонахьа lохайшача мерза, тlера хула цар къамаьл. Дукха хул хlаране дувца. Алхха даи нанеи йистхилац, хlана аьлча, массехк ди цlагlа а даьккха дlагlоргдолча шоай берий вахарах, гlулакхех ма хулла дукхагlа хаза, ладувгlа безам хул цар.

С. АРЧАКОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЦХЬАН МУГlАРЕ

Тlема наькъо тlа валар шеший тайпара хиннад хlара салтечун. Цхьабакъда, массанена а хьалхашка этта деккхар цаl дар: моастагlа эшаелга, ма хулла из сихагlа мехкара аракхоссилга. Герз бе доллалургдолаш мел вар оарцагlваьлар цу гlулакха.

Вай Даьхенах фашисташ тийшача балхах летача хьалхарча деношка денз тlем тlа хиннарех цаl ва Ужахов Къаршечун Бембулат.

Ярославски областе дlаболалу салтечун тlема никъ, цlий lоухийташ моастагlех латар. Старшина кхоач ший тlема дакъаца Белоруссе.

Дуккха операцешка дакъа лоацаш хиннав Б. Ужахов, командоване задани кхоачеш а еш, дуккхаза а разведке яхав, цкъа юхавенавац из, шийна тlадилла деккхар кхоачаш ца деш.

Фашистски Германи эшееча хьинаре дакъа лацарах совгlаташ тийннад бlухочунна.

Тlом йистебаьнначул тlехьагlа фашисташа бохабаь мохк юкъаметтаоттабеча низ ца кхобеш къахьийгад Къаршечун Бембулата. Цо дуккхача шерашка болх баьб Алма-Атерча заводашка, Грознерча горкоопторге. Хlанз а ва из укказа товаровед волаш.

Дика дезал кхебаьб Бембулата. Цун 4 воlи 2 йоlи я. Хlаране дийшад, ший вахара никъ хьалаьцаб. Воккхагlвола воl Мовлатгирей Владивостоке ва. Астрахански училище а яьккха, цох форда эпсар хиннав. Мухьмад — инженер, гlишлош хьалъеш ва, Руслан Малгобекски райпо председатела заместитель ва, зlамагlвола Султан — Кургански автодорожни институте деша вагlа.

Котало яьккха цlей хьатlакхоачача укх деношка Бембулата дагадоалаш цхьа хlама да: шийца тlем тlа хиннача новкъосташца вlашагlкхетар, царех бlаргтохар.

— Рота командир вар тха лейтенант Федосеев. Массаза а цхьана дар тхо шиъ, — яхаш дагалувц Бембулата.

— Дукха ха я аз из леха,— йоах цо. — Кастта отпуск а ийце, Подольске гlоргва со. Цу оагlорахьара вар са новкъост. Из дийна веце а, цун дезал корабар догдоах аз.

Ветерана бlаргтоха безам ба шоаш тlом баьча моттигех, цхьаккха а хlама ца кхоьдеш шоашта новкъостал деш хиннача нахах.

— Гучабаьлча фашисташа тlаоттадергдолча lазапах кхера ца луш, разведке дахача тхо чуэцаш, шоашта мога новкъостал деш бар нах, — дагалувц цо.

Тlом хинна 40 шу даьлча а бицлац цунна ший хинна тlема новкъостий, Котало йоаккхача са ца кхоьдеш дакъа лоацаш хинна нах.

— Массане а цхьа дог, цхьа уйла ца хилча вохалургвацар моастагlа, — йоах цо.



М.-Б. ЦИЦКИЕВ.
СУРТА ТlА: Б. Ужахов.
И. ПЛИЕВА сурт.

КЪОНАЧА БОЛХЛОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНИ ГОВЗАЛ ЛАКХЪЯР

Юкъ-юкъера хоржаш социологаша даьча тохкамаша хьахьокх, вай предприятешка балха ухача къонача болхлой кхаь даькъах ши дакъа болчар хьалхарча шин шера, тlехдаьлча а кхаь шера шоай квалификационни разряд лакхъеш хилар — хоам баьб социолога, экономически lилмай кандидата БЕЛКИН Евгене, АПН корреспондентаца Эдуард Крусткалнаца ше къамаьл деш.

— Из факт кагирхой производстваца тоъал сиха дlаlамара хьокхам лархlа мегаргйолаш йий?

— Да из иштта. Социологий керттерча выводех цаl — хlанзара кагирхой дlанхача ноахалел дукхха а сихагlа кхув профессиональни говзалах. Дlауйлаел оаш оацош, хlара ворхlлагlа волча къонача болхлочо предприяте балха вена ах шу доаллаше а лакхагlйола квалификационни разряд йоаккх, 15 процент барий шу ха йода цунга, 23 процента — цхьан шерагара шин шерага кхаччалца, 12 процента — шин шерагара кхаь шерага кхаччалца.

Эггара хьалха дувзадена да из кагирхой образоване боарам юкъера лаьрхlача йоккхагlа ханаш ярий групнайчул лакхагlа хиларца. Хlара шера дукхагlа боагlа производстве юкъера образовани специальни профессионально - техническиi кийчон йолаш бола кагий нахи мехкарийи. Нагахьа санна 1970 шера лакхереи юкъереи (йиззаи йизза йоацеи) образовани йолаш 59 процент болхлой хиннабале, 1982 шера 80 процент хиннаб. Хlанз вай мехка дешара массе тайпо чулоац 106 миллион совгlа саг, дукхагlча даькъе, къона нах. Хlаьта социологически тохкамий материалаша тешал ду, юкъера образовани йолаш болча болхлоша аргlавара разряд яккхара шозза кlезигагlа ха йоаеш хилар.

— Гучох, вож оагlув а йолаш я-кх цига?

— Я. квалификаце а шин оагlонгахьара lоткъам бу образовани лакхъяра. Квалификационни къахьегамца бунзабенна болча къонача болхлоша дешарца 1,5—2-зза дукхагlа цхьана тарбу болх. Хlаьта кердача знанеша профессиональни говзал лакхъю' тlаннха лакхагlча профессета воал.

— Професси лакхъе таро хиларо вlалла lоткъам бой кагий нахи мехкарийн балха специальность эца безам хилара?

— Бу, геттара чlоагlа а беш. Цунах дог тешаду укх тайпарча вlаши нийсдаро: нагахьа санна 60-ча шерашка юкъера школа йистейоаккхаш хинна дуккха а дукхагlа бараш лакхера образовани яккха гlерташ хиннабале, хlанз уж морташ 46 процент мара бац. Вож юхебисараш а, массаза а яхар мо, иштта образовани дlахо яхьа безам болаш ба, цхьабакъда, хlанз хьош — юкъерча специальни профессионально-технически дешара заведеней системе. Кхыча бесса аьлча, дукхха а дукхагlа бола кагий нахи мехкарийн шоай вахар производстваца дувза гlерташ ба.

1983—1984 дешара шера профессионально - технически юкъерча специальни дешара заведенешка дешаш 8,6 миллион саг вар. Тахан профессиональни кийчон лардаш lомаю дийнахьарча юкъарча дешара школашкарча 99 процент болча дешархоша: лакхерча классашкарча дешархоша къахьегама говзалаш lомаю предприятешка, школай юкъарча дешара - производственни комбинаташка, школьни мастерскешка, лабораторешка, кхычахьа. Из кийчо яра гlулакх вай мехка мел цlенхаштта леладу хьахьокх 1984 шера дlайолаеннача школьни реформо. Цун керттерча декхарех цаl да къахьегама говзал lомаелгеи профессиональни лостам лулгеи овлангара денз тоадар, производственни къахьегамца дешар дувзар.

— Тlаккха, производстве къахьегаш даькхача хьалхарча кхаь шера лакхагlа разряд яккха вlаштlехьа хlана даьннадац кхоалагlа дакъа болча къонача болхлой?

— Нагахьа санна бахьанаш дувца вай доахке, керттерчарех цаl, дукха совгlаэшашагlа боацаш 70 процент болча къонача болхлошта шоашта хетачох, уйла ца еш професси харжар да. Профессиi дlахо лакхъяра ца lаткъа йиш, яц из. Масала, Москвани Волгоградеи предприятешка профессиональни кийчо чакхъяьккхача 10 эзар къонача болхлочунга даьча хаттарашa хьахьекхар, хlара кхоалагlволчо цкъа а, шозза а, кхы дукхагlа а професси хийцалга, кердаяр lомаеш ах шу а цкъаза бlарчча шу а доаккхаш.

Къайле яц, шоай квалификаци сихха лакхъе вlаштlехьа ца даьннараштa юкъе къахьегамцара гlулакх тоъал бехктокхаме ца лоархlаш бола къона болхлой дукха хилар. Белгалдоаккхаргда аз, безам боацаш болх беш волчун къахьегама овсарле безам а болаш болх беш волчун къахьегама овсарленал дуккха а лохагlа хилар. Хlаьта квалификационни разряд-м дика къахьегачо мара мича лакхъю.

Производстве болх беш болча кагирхой къахьегамцара безам совбаккхара доккха дакъа кхоач хьехамчашка. Уж, массаза а яхар мо, шоай профессиональни говзала къайленаш меттел, адамий юкъметтига дикал а балха курал а кагийча нахаи мехкараштеи дlателаш бола опытни, авторитетни болхлой ба. Хьехамчий боламе тахан дакъа лоац 4 миллион саго. Лаьрхlад, цхьайолча министерствай предприятешка из шерра дегlабралабаро укх тlеххьарча массехк шера норма кхоачашъеш боаца къона болхлой шозза кlезигбе йиш хилийта хилар а цу тайппара професси лакхъяра тараш хьайийлла хилар а. (АПН).

«ОРБИТА» ЯХАЧА ФИРМЕННИ ТИКА ТlА-САЛОНЕ, В. И. ЛЕНИНА ПРОСПЕКТ, 104. ЙОХКА ЯЬХКАЙ

200 сомага кхачалца мара мах боацаши массехк шера тешшаме болх бергболаши йола дlа-хьа кхухьа «Томь-303», «Карпаты-205» яха монофонически магнитофонаш.

Магнитофонаша йиш хулийт монофонически ашарий программаш дlаязъе а уж чурча громкоговорителага а арахьарча аккустически системага а гlолла юха лекха а.

Цар я гlар лаьгlъеш йола система, тембра регулятор, хьатlалзъерий боарама тlахьожам лоаттабу стрелочни индикатор; чуоттаьь микрофон.

ШОАШТА ХЬАШТЪЯР ЭЦА АЬТТУВ БАЛБА ШУН!.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Цlе-кlайи lаьржа-кlайи бесаш гойта телевизораш, радиоприемникаш, магнитофонаш, музыкальни центраш, тайп-тайпара сувенираш — мехка радиоэлектронни промышленносто арахеца дика мел йола хlама я «Орбита» яхача фирменни тика тlа-салоне йохкаш.

Эцачун йиш я кердача хlамашка хьажа, специалистий квалифицированни консультаци эца.

Хlаьта, нагахьа санна эца безам хуле, аппаратага хьожаргба, нийсъергья, цlалхьаргья, дlаоттаергья.

Нагахьа санна цlе-кlай бесаш гойта телевизор а кхыйола аппаратура а карарча ахчах эца таро ца хуле, езаш йола хlама тlадилла эца йиш я, 24 бетта ха а йилла.

Къаьнара телевизор дlалуча хана (дlачуэца пункт тха тика чуйолча здане чу я) хьалхара взнос яла ца езаш льготаш тел цlе-кlай бесаш гойта телевизор тlадилла эцаш хилча.

Нагахьа санна шоай квартире комфорт хилийта а салаlар безамегlа хилийта а дага долаш шо дале, цlе-кlай бесаш гойта телевизор е музыкальни аппарат эцанза даргдац шо, хlаьта «Орбита» яхача тика тlа-салоне езза тайпа уж йолаш а я.

ТХА АДРЕС: г. Грозный, В. И. Ленина пр. 104. «Октябрьская» яха майда (хьалха хинна минутка).

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 МАЙ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Новосибирски телевидении радиои эрсий халкъа инструментий оркестра концерт.
9.10 — «Цаl мукъагlа наьха дог цхьан мугlараха...». Советски поэтий стихаех йола поэтически композици.
10.05 — «Дика товараш духхагlа».
10.35 — «Правда» газета дош» яхача документальни фильма премьера.
10.55 — «Саг иллеца вус». «Цlи йоацача лакхален тlа».
11.45 — «Контрольни вывод» яхача Тlема-Форда Флотах долча документальни фильма премьера. «СССР Герзашцара Низаш» яхача циклцара.
12.00 — Коммунистически субботника дневник.
12.15 — «Изобразительни искусство». Обозрени.
12.35 — «Дезали школеи». Телевизионни журнал.
13.25 — «Хопер» яхача иллеи халхареи халкъа ансамбла концерт.
13.45 — «Доттагlий йовхьамаш».
14.30 — Коммунистически субботника дневник.
14.40 — «Фу хиннад са папайна» яхача телевизионни художественни фильма премьера (ГДР).
15.55 — «Тунули чуяхнйта ха я» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Таханарча Эфиопех. Автор — В. П. Дунаев.
16.45 — «Кердадараш».
16.50 — Политически обозреватель В. П. Бекетова къамаьл.
17.20 — «Кlаьнки морхи» яха мультфильм.
17.30 — «Карл Маркс. lилманхо, революционер, саг» яхача Ерригсоюзни телевизионни конкурса тlеххьара концерт. Перерыв йолча хана — «Кердадараш».
21.00 — «Ха».
21.45 — Сийлахь-боккхача Котталон 40 шу дизарга. «Вай уж наькъаш дицдалийта йиш яц». Поэзи. А. Твардовский.
22.05 — Центральни телевидении Ерригсоюзни радиои эрсий халкъа инструментий Академически оркестреи Казахски ССР халкъа артиста А. Динишевеи концерт.
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — уйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — Документальни фильмаш. «Уйлаш яра йола информаци», «Альфа-альфа».
9.05 — «lуйранара почта» яха музыкальни передача.
9.35 — Ленинградски телевидене студе программа.
11.20 — К. Паустовский. «Тиша шинель ювха вокхха саг».
12.00 — СССР халкъа артистка Е. Образцовай концерт.
12.50 — «Кинопанорама».
14.35 — «Дунеи кагирхойи».
15.10 — Цlе байракх лелаеча Къулбаседа-Кавказски халхареи иллеи ансамбла выступлени. Дона-тlарча-Ростовера передача.
15.40 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени».
16.00 — «Котталон салтий». Кинопередача.
16.30 — «Хьаст». Берашта йола передача (нохчий меттала).
16.40 — «Сибарегlен даимлен хозал». Телевизионни фильм.
16.50 — Премьера хинначул тlехьагlара къамаьл. «Ер лаьтта деза».
17.10 — «Ани, дlайохка хьай орденаш». Документальни фильм.
17.20 — Сийлахь-йоккхача Котталон 40 шу дизарга. «Депутатски гlулакхаш».
17.45 — Астрахански Паччахьалкхен консерваторе студентий концерт.
18.45 — «Суворов». Художественни фильм (1940 ш.)
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.25 — Коммунистически субботника дневник.
20.35 — Коммунистически субботника доакъошхошта лаьрхlа концерт.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Саьшта тlехьара чарахьал». Художественни фильм.

5 МАЙ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Буратино выставка».
9.05 — «Спортлото» 18-гlа тираж.
9.15 — «Украински халкъа халхарий курс». «Ятрань» яхача УССР заслуженни халкъа халхара ансамбла концерт.
9.45 — «Школан санагlал арахьа». Телевизионни документальни фильм.
10.35 — В. Моцарт. — Оркестрацарча фортепьянона лаьрхlа № 9 йола ми-бемоль мажора концерт.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — хlаране гlулакх». Телевизионни документальни фильмаш: «Азовстала» седкъий сахьаташ», «Директора Попова хозяйственни расчет», «Ер вай лаьтта да».
15.50 — «Эрсий метта къамаьл».
16.20 — «Кердадараш».
16.25 — «Хьаде тхоца, хьаде, оаха санна, хьаде оахачул дикагlа». ГДР-ера передача.
17.25 — Центральни телевидении Ерригсоюзни радио электромузыкальни инструментий ансамбла выступлени.
17.55 — «Вай беш».
18.25 — Мультфильмаш. «Непоседа, Мякиш и Нетака», «Сайн кlориг».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Кепайоазон Ди».
19.35 — Сийлахь-йоккхача Котталон 40 шу дизарга. «Маршал Жуков. Биографе оагlонаш» яхача документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — ГДР, НРБ, ЧССР артисташа дакъа лоацаш дlалокха сайранар муамаш.
22.30 — Футбольни обозрени.
23.00 — «Тахан дунен тlа».

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.15 — «Георгинашцара портрет». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8-гlа класс. Прибалтийски экономически район.
9.05, 12.40 — Английски мотт. Хьеха 1-гlа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Кино выразительни средстваш. 2-гlа передача.
11.40 — Географи. 5-гlа класс. Лаьттан шара географически чlор.
12.05 — Н. Асеева поэзи.
12.10 — «Советски изобразительни искусство». «Подвига летопись».
13.10 — А. П. Бородина музыкацара турпале сурт-сибаташ.
13.40 — «Цаl мукъагlа наьха дог цхьан мугlарах...». Советски поэтий стихаех йола поэтически композици.
14.40 — В. И. Ленин — журналисти редактори.
18.00 — «Кердадараш».
18.15 — Ритмически гимнастика.
15.20 — «Кердадараш».
18.50 — «Нохч-ГlалгIайчен ди».
19.10 — Тахан — Кепайоазон Ди.
19.20 — Мультфильм.
19.30 — Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизарга. Самодеятельни художественни кхоллама республикански телевизионни хьажара тlеххьара концерт.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Дийлла дог». Художественни фильм.
23.05 — «Художникаш вежарий «Ткачевгlар». (lилма-довзийтара фильм.
23.20 — «Кердадараш».

РАДИО

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.50 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гlалгlай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.45 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
10.35 — Музыка (гlалгlай меттала).
11.00 — «Къонах» (эрсий меттала).
11.30 — В. Петров «Моастагlчун тыле». Фронте хиннар (эрсий меттала).
12.40 — «Вахара духьа». Радиокомпозици (нохчий меттала).
13.00 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
15.15 — «Вай иллеш — вай дагалувцам». Концерт. (эрсий меттала).
16.00 — «Музыкальни почта» (гlалгlай меттала).

5 МАЙ

6.40 — Тахан зорбан Ди «Грозненский рабочий» яхача газета редактора Безугле къамаьл.
6.55 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.58 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — «Зорбан болхлошта дола концерт» (эрсий меттала).
11.15 — «Парте герз» (нохчий меттала).
11.30 — «Парте тешаме новкъостий». Беседа (гlалгlай меттала).
11.50 — Музыка (гlалгlай меттала).
15.15 — «Производства резерваш. Мишта болх бу царца» (нохчий меттала).
15.30 — «Бокххийчарна берех лаьца». Беседа (нохчий меттала).
17.15 — «Советаши вахари» яха радиожурнал (эрсий меттала).
17.35 — «Цlе сийгаш» (гlалгlай меттала).
18.00 — «Зорбан болхлошта дола концерт дlаходахьар» (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гlоллеи Грознен морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2 — 7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12 — 17, Грозне 14 — 16 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи. ереи, шоаттеи деношка

СФ05160. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2140.